

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

Hnutí Chabad v Praze po roce 1989
Bc. Eliška Halová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Hnutí Chabad v Praze po roce 1989

Bc. Eliška Halová

Vedoucí práce:

Mgr. Věra Tydlitátová, Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Bc. Eliška Halová

.....

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Věře Tydlitátové, Th.D. za vedení diplomové práce, za cenné rady a podporu. Děkuji také Janu Kaňkovi za korekturu pravopisu a svému bráškově Ing. Arch. Jaroslavu Hollerovi za překlad článku ze španělštiny a také své kamarádce Bc. Tereze Holé za pomoc v boji s ProQuestem a JStorem. Děkuji také svojí báječné rodině za pomoc s hlídáním Kryštůfka, bez jejich pomoci bych tuto práci dokončila jen stěží. Děkuji také panu rabínovi Manisovi Barashovi, vedoucímu Chabad centra v Praze za přijetí a poskytnutí rozhovoru. Děkuji také vrchnímu zemskému a pražskému rabínovi, panu Karolu Efraimovi Sidonovi za vřelé přijetí a cenné rady.

♥ Kryštůfkovi ♥

Obsah

1 ÚVOD	1
2 Hnutí Chabad v Praze po roce 1989	5
2.1 Počátky chasidismu	5
2.2 Šneur Zalman z Ljady a počátky Chabadu	9
2.3 Učení a filosofie Chabadu	14
2.3.1 Likutej Amarim- Tanja	14
2.3.2 Chabad a kabala	17
2.3.3 Chabad po Šneuru Zalmanovi z Ljady	20
2.4 Chabad v celosvětovém měřítku	25
2.4.1 Chabad a jeho reálie	28
2.4.2 Menachem Mendel Schneerson	30
2.5 Chabad v České republice	38
2.5.1 Maharalův institut	40
2.5.2 Shelanu- košer restaurace Chabadu	42
2.5.3 Veřejné aktivity pražského Chabadu	43
2.5.4 Mateřská školka Gan Chabad	46
2.5.5 Spor mezi Chabadem a pražskou židovskou obcí	46
2.6 Stopy chasidů v Čechách	56
3 ZÁVĚR	61
4 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64

5 INTERNETOVÉ ZDROJE	65
6 RESUMÉ	68
7 PŘÍLOHY	71

1 ÚVOD

Judaismus i s jeho kulturou mě oslovil již v létě 2009, kdy jsem navštívila Izrael a mohla tak poznat jeho krásy. Nezapomenu na překrásný Safed, kde jsme byli v pátek přes den a mohli jsme zde pozorovat Židy, kterak spěchají v typickém oblečení a se štrejmlý na hlavách. Zapůsobila na mě i Mea Šearim, která jako by nás přenesla do štetlu kdesi v Haliči. V Izraeli na mě zapůsobilo vlastně vše a proto jsem se rozhodla studovat i hebrejštinu. Také moje bakalářská práce byla zaměřena na židovské dějiny, a sice na dějiny Židů v Blovicích. Téma zaměřené na hnutí Chabad jsem si vybrala s radostí, neboť jsem tak zůstala věrna „tradici“ zaměření svých absolventských prací na judaismus. V neposlední řadě také musím zmínit, že jsem velkou fanynkou amerického zpěváka Matysiahu, který je členem Chabadu.

Cílem mé diplomové práce a současně i mým skromným přáním je, aby si člověk, který ví jen základní věci o judaismu, rozšířil své znalosti o chasidismu. Aby člověk, dejme tomu nadšený fanoušek Matysiahua, dokázal po přečtení této práce vysvětlit svým přátelům, jak chasidismus vznikl a proč, jaké byly jeho původní ideje, a aby dokázal stručně pohovořit o tom, jak vznikal Chabad a jaká byla jeho cesta od menšího východoevropského židovského hnutí k obrovskému celosvětovému hnutí s miliony členů.

Jádro práce jsem se rozhodla ponechat jako jednu velkou kapitolu a jednotlivá témata jsem rozpracovala v podkapitolách.

Podle mého názoru je nezbytné, aby se čtenář v prvních kapitolách práce seznámil s počátky chasidismu, ze kterého Chabad vzešel, a proto jsem první stránky věnovala osobnosti Jisraela ben Eliezera neboli Baal Šem Tova a tomu, jak jeho žák Dov Ber z Mezriče, který je znám jako Velký Maggid z Mezriče, postoupil Beštovo učení svému žáku Šneuru Zalmanovi, jenž na základě idejí a učení chasidismu a luriánské kabaly založil hnutí Chabad.

V dalších podkapitole jsem se věnovala osobě Šneura Zalmana z Ljady a jeho životní cestě od mládí, přes založení Chabadu, věznění až ke smrti na útěku před francouzskými vojsky. Podkapitola učení Chabadu je rozdělena na úvod a na další dvě části, z nichž jedna pojednává o vztahu Chabadu a Likutej Amarim neboli Tanji a druhá se zabývá vztahem Chabadu a kabaly. V další podkapitole, kterou jsem nazvala Chabad po Šneuru Zalmanovi, jsem popsala osobnosti dalších lubavičských rebe, jejich učení i filosofii a jejich životní peripetie s tím, že relativně velký prostor jsem věnovala osobě předposledního cadika Chabadu, Josefu Jicchakovi Schneersohnovi. Dále už jsem se rozhodla popsat hnutí Chabad v celosvětovém měřítku, jak se z New Yorku šířil do celého světa, na jeho misijní a jiné aktivity. Jelikož americký Chabad, a vlastně Chabad jako takový, je velmi spjat s posledním cadikem Chabadu Menachemem Mendelem Schneersohnem, věnovala jsem mu řádky právě v podkapitole o americkém, potažmo celosvětovém Chabadu. V podkapitole, která pojednává o Menachemu Mendelovi Schneersonovi, jsem rozebrala s ním spojenou mesiášskou kontroverzi a rovněž i jeho postoje k holocaustu, k čemuž mi dobře posloužila knížka Jehudy Bauera Úvahy o holocaustu.

V dalších podkapitolách jsem se věnovala již čistě Chabadu v Praze a tomu, kterak zde londýnský rabín Glück připravoval již od 70. let půdu pro založení pražského Chabadu. Samozřejmě jsem také musela popsat jeho instituce a další aktivity. Protože pražský Chabad má ješivu, která nese název Maharalův institut, věnovala jsem se v podkapitole o této vzdělávací instituci i tomu, jak učení Chabadu ovlivnil Jehuda Liva ben Becalel, známý jako rabbi Löw. Krátce jsem popsala i košer restaurace pražského Chabadu, které se nazývají Shelanu, což v překladu do češtiny znamená U nás. V krátkosti jsem také informovala o základních pravidlech kašrutu. V podkapitole o veřejných aktivitách Chabadu jsem se zmínila mimo jiné i o mateřské školce Gan Chabad.

V závěrečných podkapitolách jsem se zaobírala událostmi, jimiž je Chabad viditelný i veřejnosti, například tradičnímu rozsvěcení chanukíje na Palachově náměstí nebo nedávné události, kdy do chabadnické synagogy

vnášeli novou Tóru, o čemž se psalo i v denním tisku. Nemohla jsem bohužel opomenout nešťastnou, avšak pro čtenáře zřejmě atraktivní, událost, kdy se v dubnu 2005 střetli ve Staronové synagoze příznivci Chabadu na straně druhé a příznivci rabína Karola Sidona na straně druhé. Poslední podkapitola je věnována chasidským stopám v českých zemích, protože mezi jihomoravským Mikulovem, Magidem z Mezříče a Šneurem Zalmanem z Ljady je spojitost a o té v poslední podkapitole píše.

V práci jsem využívala především internetové zdroje a knihy. Z internetových zdrojů jsem využívala například archiv České televize, kde jsou velice pěkné dokumenty o Baal Šem Tovovi a Martinu Buberovi odvysílané v rámci pořadu Svědci a Světci nebo pořad Cesty víry, kde byla reportáž o Maharalově institutu. Z dalších internetových médií jsem pak využívala například youtube, kde lze nalézt trailer k dokumentárnímu filmu Chabad Rebbe and the German Officer, který pojednává o útěku Josefa Jicchaka Schneersona z válkou stíženého Polska do New Yorku, jenž se později stal ústředím Chabadu. Na webovém serveru youtube.com, na kanálu uživatele jrmcrm lze nalézt četná videa vztahující se k pražskému Chabadu - využila jsem video o otevření Maharalova institutu a několik dalších videí, která popisují, jak tato vzdělávací instituce funguje. Co se týče nešťastné události ve Staronové synagoze, jako zdroj mi posloužily internetové noviny, mezi kterými jsou například novinky.cz, stránky Českého rozhlasu nebo česko-židovské noviny Delet. Použila jsem také článek dostupný na internetových stránkách deníku Ha-Aretz, který pojednává o životě Šneura Zalmana a v neposlední řadě jsem používala oficiální web Chabadu chabad.org.

Z knih jsem využívala především Likutej Amarim neboli Tanju, jejímž autorem je sám Šneur Zalman z Ljady a publikace o kabale od Gershoma Scholema a Moše Idela. Velice nápomocné mi byly knihy Svět chasidů od Elieho Wiesela, Židovské náboženství v proměnách věků od Kurta Schuberta nebo Chasidská vyprávění od Martina Bubera. První knihou, kterou jsem přečetla, s úmyslem vtáhnout se do děje diplomové práce, bylo Devět bran od Jiřího Mordechaje Langerera. Na úvodní stránce této knihy je citát: „*Nesnadná je*

cesta do říše chasidů. Cestovatel prodírající se houštinami pralesů, nezkušený a nedostatečně vyzbrojený, není větším odvážlivcem než ten, kdo se odhodlá vniknouti do světa chasidského, nevzhledného, ba odpuzujícího svým podivínstvím”, a tento výrok by možná mohl charakterizovat mojí dlouhodobou snahu sejít se s rabínem Manisem Barashem, která byla nakonec úspěšná. V Chabad centru v ulici U milosrdných se mi dostalo vřelého uvítání a pan rabín Manis Barash mi řekl spoustu důležitých a zajímavých skutečností. Dále jsem se setkala s vrchním zemským a pražským rabínem, panem Karolem Efraimem Sidonem a toto setkání mi dalo mnoho nejen pro diplomovou práci, ale bylo pro mě i velkým zážitkem. Musím také zmínit online dostupné pdf verze vědeckých článků o chasidismu, mohla bych jmenovat například Stephena Sharota From Brookline to Brooklyn či články stažené z ProQuestu Commanded to stay: Why the Lubavitcher Jews still love in Crown Heights, který napsal Anthony Weiss či článek Stanleyho Schneidera a Josepha H. Berkeho Sigmund Freud and the Lubavitcher Rebbe.

Veškeré přepisy z hebrejštiny do latinky jsem prováděla na základě publikace Judaismus od A do Z od Ja'akova Newmana a Gavri'ela Sivana.

2 Hnutí Chabad v Praze po roce 1989

Abych mohla splnit svůj cíl, který jsem si pro svou diplomovou práci stanovila, považuji za nezbytné uvést historické a ideové pozadí vzniku hnutí Chabad, tedy počátky chasidismu.¹ „Víte, co je chasidismus? Znáte příběh o kováři, který se chtěl osamostatnit? Koupil kovadlinu, kladivo a meč a dal se do práce. Marně. Nic se nedělo. Tehdy mu řekl jeden starý kovář, kterého poprosil o radu: ‚Máš všechno, co potřebuješ, jen jiskru nemáš.‘ A to je chasidismus. Jiskra.”²

2.1 Počátky chasidismu

Za zakladatele chasidismu je považován Jisrael ben Eliezer, zvaný též Baal Šem Tov, zkráceně Bešt. Tento světec, hebrejsky cadik³, se narodil roku 1700 v Okopech, městečku na jihozápadě Ukrajiny a zemřel roku 1760 v Mezibýži, taktéž na Ukrajině. Narodil se do chudé židovské rodiny a v poměrně mladém věku osiřel, neboť se traduje, že „svého syna Jisraela dostali za odměnu, když jim bylo sto let Jejich syn se měl stát symbolem zaslíbení a útěchy pro všechny, kdo bloudí v temnotě“⁴. Jako mladík vypomáhal v synagoze a seznámil se s učením kabaly, která do této doby byla exkluzivním učením jen pro vybrané a učené Židy. Cestoval po Haliči (historické území za Rak.- Uh., dnes oblast na území Polska a Ukrajiny) a věnoval se lidovému léčitelství, sbíral léčivé byliny, „až se stal roku 1736

---

¹ Chasidismus: lidové nábožensko-společenské hnutí se silnými pietistickými a mystickými kořeny, heb. chasidut. Zakladatel Jisrael ben Eliezer (1700-1760) známý jako Baal Šem Tov, více viz: NEWMAN, J. SIVAN, G. *JUDAISMUS OD A DO Z*. Str. 53

² WIESEL, Elie, *Svět chasidů- portréty a legendy*. Str. 32

³ Cadik- spravedlivý člověk, více viz: NEWMAN, J. SIVAN, G. *JUDAISMUS OD A DO Z*. Str. 24. Cadik- ideál morální, společenské a náboženské dokonalosti, muž, který žije svou vírou, více viz: WIESEL, Elie. *SVĚT CHASIDŮ- Portréty a legendy*. str. 186

⁴ WIESEL, Elie. *SVĚT CHASIDŮ- Portréty a legendy*. str. 18. Pozn. autorky- sám život Baal Šem Tova je zahalen rouškou tajemství, je sám o sobě legendou, téměř pohádkou.

známým jako zbožný divotvůrce s magickou silou⁵. To, čím ovlivnil vznik chasidismu, byl jeho názor o zpřístupnění náboženského vědění (a učení kabaly) i obyčejným Židům. Když dorazil do nějakého města, nešel do synagogy, ale na tržiště mezi lidi. Zastával názor, že upřímná modlitba a dobrý úmysl obyčejného Žida teší Boha více, než slepé memorování Tóry od rána do večera v synagoze. Říkal, že Bůh je přítomen ve všech věcech- v květinách, ve stromech, ve zvířatech. Elie Wiesel ve své knize uvádí Baal Šem Tovův výrok: „*Bůh vidí, Bůh se dívá. Je v každém životě, v každé věci. A všechno pochází z jeho vůle. To On rozhoduje, že se list vyválí v prachu, než ho odnese vítr.*“⁶ Vlastní myšlenka jednoty, lásky a radosti je v chasidismu stěžejní a velmi důležitá. Žid by měl Bohu sloužit s radostí a plnit příkázání celým svým vroucným srdcem. Tato vřelost a přilnutí člověka celým svým tělem, srdce i duší k Bohu se nazývá dvekut. Chasidské Židy můžeme vidět při jejich extatických modlitbách, jak společně jedí a pijí, jak zpívají a tančí a jak při tanci skáčou- „*důležitá myšlenka chasidismu je jednota všech Židů, všichni se mají mít rádi, mají zpívat a tančit a při tanci skákat, neboť skákáním se propojuje země a nebe a tak se dá spojit celý vesmír. Každý může udělat svoji trošku.*“⁷ Baal Šem Tov posílil judaismus a Židy chasidismem s jeho mystickou složkou. Radostný a živoucí chasidismus se však dostal do křížku s mitnagdim.⁸ Tito mitnagdim označili chasidismus de facto za herezi, a tudíž chasidy za ne-Židy. Za hájemství mitnagdim byla považována Litva, kde působil proslulý Gaón z Vilna. A právě on uvalil na chasidy cherem (ekvivalent kletby): „*Po pesachu 1772 byl chasidismus ve*

---

⁵ HAUMANN, Heiko. *DĚJINY VÝCHODNÍCH ŽIDŮ*. str. 50

⁶ WIESEL, Elie. *SVĚT CHASIDŮ- Portréty a legendy*. str. 18/19

⁷ HOVORKA, Jaroslav. *SVĚTCI A SVĚDCI- Jisrael ben Eliezer zvaný Baal Šem Tov*. TV dokument ČT, 2008, <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123417216-svetci-a-svedci/208562211000021-jisrael-ben-eliezer-zvany-baal-sem-tov/>, citováno 25.2.2014

⁸ Mitnagdim-doslova odpůrci. Původně označení Židů tvrdošjně oponujících všem aspektům chasidismu. Mezi ně patřil např. Elijahu ben Šlomo Zalman, proslulý Gaón (genius) z Vilna, který na chasidy uvalil (1722) klatbu exkomunikace, tzv. cherem, více viz: NEWMAN, J. SIVAN, G. *JUDAISMUS OD A DO Z*. Str. 119-120

Vilně dán do klatby. Ostatní obce byly písemně vyzvány, aby se k této klatbě připojily. Klatební zlořečení spolu s odůvodněním, proč se na chasidskou sektu zaměřila pozornost a jaké byly její mravy, obsahuje pamflet Zemir aricim vecharvot curim(Iz. 25,5; Joz 5,2) neboli Triumfální píseň drzounů a kamenných nožů. Pamflet chasidům vytýká, že svými mravy tříští pospolitost židovských obcí, nechovají se při modlitbách tak jako ostatní Židé, jsou nevzdělaní a proto pohrdají učenci, mají otevřenou ruku pro úplatky, slaví příliš mnoho hostin, aby zahnali smutek a koneckonců jsou dokonale podezřelí ze sabatianismu. Klatba proti chasidismu byla obnovena roku 1881 a připojily se k ní všechny litevské obce.”⁹ Město Vilna se považovalo za jakýsi litevský Jeruzalém.¹⁰ Pokud bych označila chasidy za radostné a živoucí, pak bych si, samozřejmě, obrazně řečeno, dovolila mitnagdim označit za zkostnatělé staré pány. Preferovali totiž pečlivé studium Tóry a Talmudu v synagogách a striktní výklad halachy. A proč se vůbec mitnagdim dostali do střetu s chasidským judaismem? Mimo věroučné otázky to bylo také jisté zklamání z falešných mesiášů jako byl Šabtaj Cvi, který se na svých cestách setkal s Natanem z Gazy, jenž Šabtaje velice ovlivnil. V roce 1665 byl Šabtaj prohlášen svými následovníky za Mesiáše, ale později přijal islám a přijal jméno Mehmet Efendi.¹¹ Spojitost Šabtaje Cviho, chasidismu a mitnagdim je taková, že Šabtajovy předpisy a jeho učení bylo v ostrém rozporu s tradičním rabínským judaismem, který uznávali mitnagdim, a ti se obávali, že v osobě Baal Šem Tova přišel další Mesiáš. Heiko Haumann ve své knize píše, že na rozdíl od Šabtaje Cviho či Jakoba Franka nechtěl Baal Šem Tov vykoupit hřích hříchem, ale snažil se o dobro.¹² K osobě Baal Šem Tova se váže i mnoho legend a chasidských příběhů, které nádherně sepsal Martin Buber ve své knize Chasidská vyprávění. O Baal Šem Tovovi je v knize mnoho poutavých vyprávění, mě však nejvíce zaujalo to, které si dovolím odcitovat i z důvodu

---

⁹ SCHUBERT, Kurt. *ŽIDOVSKÉ NÁBOŽENSTVÍ V PROMĚNÁCH VĚKŮ* . Str 224

¹⁰ tamtéž, Str. 222

¹¹ tamtéž, Str. 214

¹² HAUMANN, Heiko. *DĚJINY VÝCHODNÍCH ŽIDŮ*. str. 50

přiblížení chasidské povídky čtenářům: „*O Izraelovi ben Eliezerovi se vypráví: „Když chlapec dorostl, vydělával si jako pomocník ve škole. Brzy ráno doprovázel děti z domova do školy a do modlitebny. Milým hlasem jim přednášel slova modlitby, která se říkají sborem, jako například: „Amen a jeho velké jméno nechť je požehnáno ve věčnosti.“ Při chůzi dětem předzpěvoval a učil je, aby zpívaly spolu s ním. Nakonec je přes louku a les přivedl zpět domů. Chasidé vyprávějí, že v nebi měli každé ráno z jeho písní stejnou radost, jako kdysi ze zpěvu levitů v jeruzalémském chrámě. Byly to hodiny milosti, kdy se shromažďovaly nebeské zástupy, aby naslouchaly hlasům smrtelníků. Byl však mezi nimi i satan. Dobře chápal, že to, co se děje, ohrožuje jeho moc na zemi. A vstoupil do těla jednoho kouzelníka, který se uměl proměnit ve vlkodlaka. Když se Izrael s houfem dětí zase vracel přes les, přepadl je ten zlomyslník a děti se s křikem rozprchly. Několik z nich tím leknutím onemocnělo a jejich otcové se usnesli, že počínání toho mladého školního pomocníka udělají rázný konec. On si však vzpomněl na poslední slova svého otce, chodil od domu k domu, sliboval lidem, že jejich děti ochrání, a podařilo se mu pohnout je k tomu, že mu malé stádečko svěřili ještě jednou. Opatřil si na cestu pořádnou hůl, a když se k nim vlkodlak zase vrhl, udeřil ho do čela tak silně, že ho na místě zabil. Den poté našli kouzelníka mrtvého na jeho posteli.”¹³ Po smrti Baal Šem Tova se jeho následovníkem stal Dov Ber z Mezriče, který byl silně ovlivněn luriánskou kabalou.¹⁴ O městě Mezrič se podle legendy říká, že: „*Po smrti našeho mistra Baal Šem Tova vzala dokonce i šechina mošnu a hůl a odešla z Mezibyzě do Mezriče.*“¹⁵ Dochovalo se mnoho legend o Baal Šem Tovovi i o Dov Berovi z Mezriče (aka velký Magid), které jsou nádherně sespány v knize Elieho Wiesela Svět chasidů- portréty a legendy. O Dov Berovi, který je znám také jako Magid z Mezriče, se vypráví krásný příběh, kterak jako pětiletý chlapec utěšoval svou maminku: „*Proč pláčeš, matko? Protože dům hoří? - Ano.-**

---

¹³ BUBER, Martin, Chasidská vyprávění. Str. 82-83

¹⁴ Luriánská kabala spojená s osobou Izáka/Jicchaka Lurii ze Safedu, více viz: SCHOLEM, Gerschom. *Kabala a její symbolika.*

¹⁵ WIESEL, Elie. *SVĚT CHASIDŮ- Portréty a legendy.* str. 48. pozn. autorky: šechina= Boží přítomnost

*Postavíme si jiný, slibuji ti to. - Dům není všechno, synku. Pláču, protože v plamenech shořela jedna cenná listina. - Jaká? - Náš rodokmen, je skvělý, jak víš. - Založím jiný, neplač. Se mnou se zrodí nová větev, slibuji ti to.' Dov Berovi tehdy bylo pět let.*¹⁶ Následovníkem Dov Bera z Mezriče byl Šneur Zalman z Ljady, který byl zakladatelem chabadského chasidismu a od kterého se odvíjí rodokmen chabadských rabínů. „K výkladu chasidské nauky se mi zde nedostává místa. Lze ji shrnout v jediné větě: Bůh je nahlédnutelný v každé věci a dosažitelný každým čistým skutkem.”¹⁷

2. 2 Šneur Zalman z Ljady a počátky Chabadu

Šneur Zalman z Ljady se narodil v městečku Liozna 4. září 1745 a zemřel 27. prosince 1812 v malé vesnici Piena u Kursku.¹⁸ Byl zakladatelem a prvním rabínem Chabadu. Zajímavostí, a také významným prvkem učení Chabadu, je jeho přímé příbuzenství s nejznámějším pražským rabínem a velkým židovským učencem. Pradědečkem z matčiny strany Šneura Zalmana z Ljady byl totiž Jehuda Liva ben Becalel, známý jako rabbi Löw. Podle jeho akronymu Maharal je také pojmenována ješiva pražského Chabadu. Šneur Zalman z Ljady byl znám svojí moudrostí a *byl zběhlý i v rabínské literatuře*.¹⁹ Jeho otec, rabbi Baruch, jej odvedl k renomovanému učiteli té doby- k rabbimu Issacharovi Berovi z Kobilniku, který toho času žil v Lubaviči (domnívám se, že z tohoto důvodu se nejrozšířenější chabadnická větev jmenuje Chabad-Lubavič). Pod vedením tohoto učitele pronikl mladý Šneur Zalman do Talmudu a seznámil se s jeho ezoterickým učením, s Kabalou. Ve volném čase studoval matematiku a vědy a rabbi

---

¹⁶ tamtéž. Str. 52- 53

¹⁷ BUBER, Martin, Život chasidů. Str 31

¹⁸ Schneur Zalman of Liadi, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/2078958/jewish/A-Brief-Biography.htm, citováno 26.3.2014, do gregoriánského kalendáře převedeno pomocí <http://www.hebcal.com/converter/>

¹⁹ SCHUBERT, Kurt. ŽIDOVSKÉ NÁBOŽENSTVÍ V PROMĚNÁCH VĚKŮ . Str 221

Issachar Ber z Kobilniku jeho otci sdělil, že: „zde není více, co bych tvého syna naučil, svou vědomostí mě přerostl“²⁰. Šneur Zalman z Ljady a jeho otec odešli do Vitebsku, kde tehdy dvanáctiletého chlapce přijali tamní učenci mezi sebe jako jim rovného. Mezi lety 1764 a 1772 byl žákem Dov Bera z Mezriče, který ho přijal do vnitřního kruhu svých následovníků. Na jeho popud také Šneur Zalman sepsal komentář k dílu Josefa Kara Šulchan Aruch (prostřený stůl). „Dov Baer, vědom si všestranných schopností Šneura Zalmana, požádal jej roku 1770, aby novelizoval a doplnil vysvětlivkami normativní halachický kodex Šulchan Aruch.“²¹ „Zhruba 200 let uplynulo od doby, kdy rabbi Josef Karo vydal své mistrovské dílo, Šulchan Aruch. (...) Rabbi Šneur Zalman se svému komentáři plně oddal a za pomoci své pečlivé práce pak prezentoval sbírku židovského práva v přesné a užitečné formě. Díky této precizní práci byl rabbi Šneur Zalman vychvalován jako skutečný velký učenec své doby, nejen pro chasidský svět, ale pro celé židovstvo.“²² Jeho komentář k dílu Josefa Kara se jmenuje Šulchan Aruch ha-Rav. Jak jsem již uvedla, roku 1772 byla na chasidismus uvržena klatba. V reakci na toto byli do Vilna vysláni Šneur Zalman a jeho kolega Menachem Mendel z Vitebska, „aby vysvětlili podstatu chasidství a zprostředkovali dialog s mitnagdim. Uspěli pouze částečně, neboť se jim nepodařilo setkat se s Vilenským gaonem. Křehké příměří bylo porušeno roku 1781 velmi krutým cheremem, který však paradoxně uspořádal krystalizaci chasidismu jako nezávislého náboženského proudu.“²³ O tomto cheremu píše Paul Johnson ve své knize Dějiny židovského národa: „Musí se svými ženami a dětmi opustit naše obce. (...) Neměl by se jim poskytovat nocleh. Jejich šchita se zakazuje. Nesmí se s nimi obchodovat, vstupovat do manželských svazků nebo se zúčastňovat jejich pohřbů. Gaon psal: Je povinností každého věřícího Žida

---

²⁰ Rabbi Schneur Zalman of Liadi, www.chabad.org/library/article_cdo/aid/2078971/jewish/The-Early-Years-1745-1757.htm, citováno 26.3.2014

²¹ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, *Tanja- likutej amarim*. Str.31

²² Rabbi Schneur Zalman of Liadi, www.chabad.org/article_cdo/aid/2078980/jewish/Master-of-the-Revealed-and-Hidden-Dimensions-1765-1772.htm, citováno 26.3.2014

²³ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, *Tanja- likutej amarim*. Str.32

*zříkat se jich a pronásledovat je všemožným trápením a utlačovat je, protože v srdci mají hřích a jsou vředem na těle Izraele.*²⁴ Ale chasidé si nenechali nic líbit a rovněž se bránili, sice za pomoci jakýchsi obranných letáků a vyhlásováním exkomunikací na oplátku. Pře mezi chasidy a mitnagdim dobře charakterizuje krátká chasidská příhoda, opět z knihy Martina Bubera: *„Kdosi se rava žertem zeptal: ‚Bude Mesiáš chasid nebo mitnaged?‘ ‚Obávám se, že mitnaged,‘ odpověděl. ‚Neboť kdyby byl chasid, mitnagedové by mu nevěřili. Ale chasidé mu uvěří, ať bude odkudkoliv.‘*²⁵ Chasidé a mitnagdim však od svých sporů upustili ve chvíli, kdy se na židovské scéně zjevil jejich nový nepřítel- Haskala neboli židovské osvícenství. Roku 1777 odešel menachem Mendel z Vitebska se skupinou souvěrců do Izraele a Šneur Zalman se stal *„jeho zástupcem a de facto hlavou běloruských chasidů“*.²⁶ V této době měl Šneur Zalman se svým chabadnickým chasidismem již mnoho stoupenců. *„Roku 1797 Šneur Zalman anonymně publikoval své epochální dílo Likutej amarim (sebrané spisy či promluvy), v němž systematicky vyložil svou nauku (zjednodušeně lze říci mystickou psychologií Boha a člověka).“*²⁷ Jak sílil vliv chasidismu, a obzvláště verze Šneura Zalmana, tento náboženský směr začal pronikat i mezi mitnagdim v Litvě. Ti se chasidismus pokusili vymýtit tím, že chasidy *„udali ruské vládě jako nebezpečnou sektu“*.²⁸ V české verzi Likutej amarim se však pod čarou uvádí, že v Rusku byla toho času zakázána všechna náboženská hnutí. Na vlně nepřátelské nálady vůči chasidům se svezlo i udání Šneura Zalmana, jenž byl nařčen rabim Avigdorem ben Josefem Chajimem z Pinsku. *„(...) obvinil Šneura Zalmana ze špionáže ve prospěch Turecka a tedy z vlastizrady a rozvracení státu. Roku 1798 Byl Šneur Zalman zatčen*

---

²⁴ JOHNSON, Paul, *DĚJINY ŽIDOVSKÉHO NÁRODA*. Str. 287-288

²⁵ BUBER, Martin, *Chasidská vyprávění*. Str. 287

²⁶ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, *Tanja- likutej amarim*. Str.32

²⁷ *tamtéž*

²⁸ *tamtéž*

a převezen do Sankt Petěrburgu.²⁹ Uvězněn byl v Petropavlovské pevnosti.³⁰ V české verzi Likutej amarim se opět pod čarou píše, že mitnagdim si mylně vykládali podporu osidlování Izraele jako podporu tureckému sultanátu, neboť toho času bylo území Izraele v rukách Osmanské říše. Na dobu jeho zatčení je vázáno několik legend, z nichž jedna praví, že: „car Pavel I. a ostatní vysocí činovníci a vojáci jej navštívili inkognito ve vězení a prověřovali jeho upřímnost a chtěli proniknout do jeho moudrosti. Poté byl na přímý rozkaz cara propuštěn.“³¹ Posléze byl znovu uvězněn kvůli stejnému udání, ale ruský car Alexandr I. jej navždy osvobodil. Po těchto peripetiích se Šneur Zalman usadil ve městečku Ljady na jihozápad od Sankt Petěrburgu (Petrohrad). Zde dále rozvíjel svojí verzi chabadnického chasidismu, čímž proti sobě obrátil jak některé z mitnagdim, tak i mnohé cadikim- „Avrahama Kališkera a Barucha z Mezibyže. O urovnání tohoto sporu, jenž však výrazně neoslabil Šneurovu autoritu, se neúspěšně pokoušel mimo jiné rabi Nachman z Braslavi.“³² Baruch z Mezibyže, jinak také Baruch ben Jechiel, byl vnukem zakladatele chasidismu Jisraela ben Eliezera – Baal Šem Tova. Rabi Nachman z Braslavi byl zakladatelem dynastie Braslavských Židů. Na samém začátku 19. století povolil car Alexandr I. všem Židům jakýsi stupeň autonomie - mohli si sami volit své představené a rabíny. Uznání chasidů státní mocí de facto uklidnilo konflikt mezi nimi a mitnagdim. Mezi lety 1808 - 1812 probíhala rusko-francouzská válka. „Během války mezi Francií a Ruskem obhájoval rabbi Schneur Zalman ruskou věc a skrze kooperaci svých následovníků prokázal velké služby ruskému vysokému velitelství. Někteří chasidé ale podporovali Francii, neboť se domnívali, že by jim to mohlo přinést náboženskou svobodu. Rabbi Schneur Zalman se však domníval, že

---

²⁹ tamtéž. Str. 33

³⁰ informace o tomto konkrétním místě čerpána z http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/2078958/jewish/A-Brief-Biography.htm , citováno dne 27.3.2014

³¹ Rabbi Schneur Zalman of Liadi, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/jewish/Arrest-Release-and-the-French-Pursuit-1708-1812.htm , citováno dne 26.3.2014

³² ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- likutej amarim. Str.33

francouzský vliv by znamenal větší morální ohrožení.³³ Když se blížila francouzská armáda, rozhodl se Šneur Zalman, že z Ljady odejde. „Obklopen rodinou a svými stoupenci utíkal z dosahu francouzské armády. Několikrát unikl zadržení. Jeho tělo však bylo oslabeno a proto vážně onemocněl a zemřel v Pieně³⁴ 27. prosince 1812³⁵ Tělo prvního cadika Chabadu bylo přepraveno na Ukrajinu, kde „je pohřben v městečku Hadič“.³⁶ Šneur Zalman z Ljady, známý také jako Alter Rebbe (starý rabi) nebo Admor ha-zaken (Adoneinu, Moreinu, Rabeinu- náš starý pán, učitel, rabín) či Baal ha-Tanya (pán Tanji), v sobě spojil tradičního židovského učenice a znalce halachy s charismatickým mystikem. Po Šneuru Zalmanovi převzal vedení Chabadu jeho syn Dovber Schneuri aka Mittel Rebbe (prostřední), který byl pojmenován po Dov Berovi z Mezriče. Třetím cadikem Chabadu byl Menachem Mendel Schneersohn aka Tzemach Tzedek (rostlina spravedlnosti). K třetímu cadikovi Chabadu, a zároveň i k jeho dědečkovi Šneuru Zalmanovi, se váže jeden chasidský příběh: „Žena rabi Mendela z Lubaviče, ravova vnuka, se jednou probudila ze spánku velkým hlukem, který zazníval ze sousedního pokoje jejího muže. celá vyděšená tam běžela a spatřila rabi Mendela ležet před postelí na zemi. Na její otázky odpověděl, že ho navštívil dědeček. Pokoušela se ho uklidnit, on však řekl: ‚Když se sdruží duše z horního světa s duší z tohoto světa, musí jedna z nich roucho obléknout a druhá svléknout.‘“³⁷ Čtvrtým cadikem Chabadu byl Shmuel Schneersohn. Třetí i čtvrtý cadik se narodili a zemřeli v Lubaviči. Pátým cadikem Chabadu byl Sholom Dov Ber Schneersohn. Šestým cadikem Chabadu byl Josef Jicchak Schneersohn, který se též narodil v Lubaviči, ale zemřel již v newyorském Brooklynu. Sedmým a posledním cadikem Chabadu

---

³³ Rabbi Schneur Zalman of Liadi, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/jewish/Arrest-Release-and-the-French-Pursuit-1708-1812.htm , citováno 27.3.2014

³⁴ tamtéž

³⁵ údaj o datu úmrtí získán z chabad.org a převeden pomocí <http://www.hebcal.com/converter/> na systém gregoriánského kalendáře.

³⁶ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- likutej amarim. Str.34

³⁷ BUBER, Martin, Chasidská vyprávění. Str. 288

byl Menachem Mendel Schneerson, kterému se budu věnovat samostatně na následujících řádkách.³⁸

2. 3 Učení a filosofie Chabadu

Pokud bych měla co nejpřesněji vylíčit význam Likutej amarim neboli Tanji, myslím, že by bylo vhodné toto přirovnání- pokud křesťanství má Bibli, Chabad má Tanju. Toto dílo, sepsané Šneurem Zalmanem z Ljady má skutečně hlavní místo v učení, nebo chcete-li filosofii, Chabadu. Dalším významným elementem, který ovlivňuje učení Chabadu je kabala. Konkrétně luriánská kabala, již rozvinul významný učenec ze Safedu Izák Luria. I sám název Chabad je vlastně akronymem názvů tří sefirot- Chochma, Bina a Da'at. Chochma. Chochma symbolizuje moudrost, Bina porozumění a Da'at vědění. Mimo Izáka Lurii, a jeho pojetí kabaly, kterým byl ovlivněn již Dov Ber z Mezriče, ovlivnili Chabad samozřejmě také Jisrael ben Eliezer (Baal Šem Tov), Jehuda Liva ben Becalel (rabi Löw). Rabi Löwovi, Ezekielu Landauovi a chasidismu či pramenům inspirace Chabadu v Českých zemích se budu věnovat v další kapitole. V neposlední řadě je Chabad ovlivněn i 13 články židovské víry Rambama.³⁹

2. 3. 1 Likutej amarim- Tanja

Likutej amarim neboli Tanja představuje jádro učení Chabadu a jeho význam je pro chabadnický chasidismus zcela zásadní. Ačkoliv nyní spisy Šneura Zalmana vychází převážně vcelku jako jedna kniha, dříve byly vydávány postupně s přestávkami. První část vydal anonymně ještě před svým zatčením v r 1796 a nazval ji Likutej amarim čili Sebrané výroky. Je to zároveň i první kapitola nazvaná Sefer šel bejnonim (Kniha o prostředních). Druhá část vyšla roku 1798 a je známá jako Tanja čili Učí se, je to vlastně

---

³⁸ Jména a přezdívky čerpány z www.chabad.org , dne 27.3.2014

³⁹ RaMBaM- akronym Rabi Moše ben ben Maimon, známý jako Maimonides, více viz:SLÁMA, Petr, TANU RABANAN- antologie rabínské literatury.Str.129-131.

druhá kapitola s názvem Ša'ar ha-Jichud ve ha-Emuna (Brány jednoty a víry). Třetí část vyšla roku 1799 pod názvem Igeret ha-Tšuva (List o pokání) a dočkala se i svého druhého, obsáhlejšího vydání. Čtvrtá a pátá část vyšly již po smrti Šneura Zalmana. Čtvrtá se jmenuje Igeret ha-Kodeš (List o svatosti) a pátá Kuntres acharon (Závěrečné pojednání).⁴⁰ Zatímco čtvrtá část byla ještě přímo jeho dílem, „pátá část, (...) byla vydaná po smrti Šneura Zalmana dílem jeho synů.“⁴¹ „Vyjma dvou posledních částí tvoří Likutej amarim konzistentní celek, Šneur Zalman se snaží vyjadřovat přesně a logicky. Dílo je psáno směsí hebrejštiny a aramejštiny.“⁴² Hlavním motivem nejen první části Likutej amarim, ale i celého díla, jakožto celého ideového systému Šneura Zalmana je takzvaný bejnoni a jeho typologie a také typologie osob dle jejich charakterových vlastností. „Bejnoni je osoba prostředního charakteru, jenž se nachází mezi dvěma krajními možnostmi lidského směřování (mezi cadikem/spravedlivým a svévolníkem).“⁴³ Bejnoni je vlastně jakýmsi ideálním stavem a může se jím stát každý Žid nebo Židovka. Zjednodušeně řečeno se bejnoni nesnaží, tak jako cadik, sjednotit svoji duši s Bohem či nekonečnem (Ejn sof- bez konce), ale své denní skutky a činy se snaží mít dokonalé podle svého svědomí. „Odolávat zlu za všech okolností- odmítnout je a silou volního rozhodnutí a podrobit je dobrému pudu, tudíž ovládnout jecer ha-ra.“⁴⁴ Jecer ha-ra je špatná lidská vlastnost (hebrejsky ra- zlý,špatný) a jejím opakem je jecer ha-tov čili dobra vlastnost (hebrejsky tov-dobrý). Bejnoni odvrací působení jecer ha-ra pomocí modliteb a víry v Boha. Zde se dostáváme k pojmům kavana (úmysl, soustředění) a dvekut (přilnutí k Bohu). Pomocí právě těchto vlastností je bejnoni schopen přebít zlo v něm (jecer ha-ra), upřednostnit rozum před srdcem a následně nechat zvítězit jecer ha-tov. Samotný koncept převahy světla nad tmou či převaha Jech ha-tov nad

---

⁴⁰ Názvy a datace čerpány z: ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- likutej amarim. Str.39-40

⁴¹ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- likutej amarim. Str.46

⁴² tamtéž

⁴³ tamtéž. Str. 35

⁴⁴ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- Likutej amarim. Str.35

jecer ha-ra je v chabadnickém chasidismu oblíbený, protože symbolizuje vítězství Boží moudrosti, která způsobila dodržování micvot mezi lidmi a jejich schopnost rozpoznat dobré a zlé- to vychází ze starozákonní Knihy Kazatel: „Viděl jsem, nemoudrost je lepší než hloupost, tak jako je světlo lepší než temnota.“⁴⁵ Co se týče dalších osobnostních vlastností člověka, tak se Šneur Zalman „zabývá třemi charakterovými typ (tj. cadik, raša, bejnoni), obzvláště bejnonim, jehož Šneur Zalman vidí jako člověka, který nikdy vědomě nehřeší a ovládá svůj jecer ha-ra; každý jednotlivec by měl usilovat o realizaci tohoto morálního ideálu.“⁴⁶ Velký důraz je také kladen na lásku k bližnímu i k Bohu a na to, aby každou činnost člověka provázela kavana. Lásky k bližnímu a dobré úmysly všeobecně, jsou v chasidismu stěžejní už od dob Baal Šem Tova. S tímto souvisí i cedaka neboli dobročinnost. Například v synagoze pražského Chabadu můžeme vidět kasičku s nápisem cedaka v hebrejštině, do níž věřící mohou vhazovat své finanční příspěvky. Podle Likutej amarim by měli věřící lidé, myšleno Židé, plnit své lidské úkoly, jimiž jsou micvot (příkázání), tikun (náprava) a nikdy nekončící dvekut (přilnutí k Bohu). Důležitou lidskou vlastností je i tšuva neboli pokání, které brání člověku, aby ho ovládla jecer ha-ra. Celá Tanja nebo chcete-li Likutej amarim, je velice provázáno s luriánskou kabalou. Šneur Zalman dále rozpracoval mimo jiné teorii o cimcum (stažení se po předchozím přiblížení se k Bohu). Díky této provázanosti s kabalou se Likutej amarim může zdát jako cosi rozumově neproniknutelného. I sám pátý cadik Chabadu Sholom Dovber Schneersohn řekl: „Naše snaha porozumět Tanje je totéž, jako když koza hledí na měsíc.“⁴⁷

---

⁴⁵ Bible 21. století, kniha Kazatel 2:13. Str.835

⁴⁶ tamtéž. Str. 40

⁴⁷ KAHN, rabi Rafael Nachman, Extraordinary Chassidic Tales, volume 1. Str. 96

2. 3. 2 Chabad a kabala

Jak jsem již uvedla, Chabad je s kabalou velmi provázán a to jest patrné již ze samotného názvu Chabad, jenž je akronymem tří sefirot. Pokud bychom si blíže vysvětlili významy těchto sefirot, zjistili bychom, proč je Chabad provázán či inspirován zrovna kabalou Luriánskou. Sefirot mají zřejmě původ v hebrejském slovesu lisfor- počítat (s-f-r), a jsou to vlastně boží aspekty či vlastnosti, které jsou spojeny ve strom života (Ec ha-chajim). Pokud nejsou sefirot ve vzájemné rovnováze, následkem je působení zla. Chabad se skládá ze sefirot Chochma, Bina a Da'at. Chochma symbolizuje moudrost, ale „symbolizuje i prvotní myšlenku a záměr tvořit.“⁴⁸ Bina symbolizuje porozumění, ale také „další projasnění Tvůrčího plánu.“⁴⁹ Da'at symbolizuje vědění nebo poznání a mezi sefirot ji zařadil právě Izák Luria. Mezi Chochmou a Binou „prostředkuje Da'at, jež je vnějším aspektem Keter a představuje konkretizaci Tvůrčí Myšlenky a její uskutečňování.“⁵⁰ Tyto tři sefirot reprezentují intelektuální vlastnosti Boha a „jsou zdrojem lidských rozumových schopností, které je nutno rozvíjet a kultivovat správnou službou Bohu.“⁵¹ Pokud bychom si vytvořili v hlavě pomyslný trojúhelník, tak sefira Keter (koruna) je na jeho vrcholu, přičemž v levém dolním rohu je Bina, v pravém Chochma a mezi nimi je právě Luriou přidaná sefira Da'at. Podle Šneura Zalmana základ lidských vlastností je právě v Keter. Tento náš pomyslný trojúhelník tvoří vrchol Ec chajim- stromu života. Z Da'at proudí dalších sedm sefirot, které se jmenují Chesed (alt. Gedula, milost), která je zdrojem životní síly, Gevura (alt. Din-[hebr.soud] síla) je naproti Chesed a navzájem se usměrňují. Vladimír Sadek ve své knize o napětí mezi Chesed a Gevurou píše: „Svět a člověk existují díky tvůrčímu napětí mezi Chesed a Din, jež je harmonizováno v novou kvalitu- Rachamim.“⁵² Uprstřed Ec chajim je sefira

---

⁴⁸ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- Likutej amarim. Str.152

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ tamtéž. Str. 153

⁵¹ tamtéž

⁵² SADEK, Vladimír, Židovská mystika. Str. 82

Tiferet (také bývá nazývána Rachamim, jak píše Sadek), která předcházející sefirot harmonizuje tak, aby mohl existovat svět. Ze sefirot Chesed pak pramení sefira Necach (vítězství, vděk) a z Gevury vyvěrá sefira Hod (lesk). Na Necach a Hod působí harmonizačně sefira Jesod (základ), která pramení z Tiferet. „*Jesod je zprostředkovatelem tvůrčí a plodivé energie, ale též spravedlnosti- někdy je proto tato sefira nazývána cadik.*“⁵³ Poslední sefirotou je Malchut (království). Je nejbližší našemu světu a díky ní můžou lidé vnímat Boha. V našem světě se Malchut projevuje jako šechina- Boží přítomnost.

Toliko stručně k sefirot a jejich vlastnostem, nyní blíže k Luriánské kabale, odkud přišla a čím inspirovala Chabad. Izák Luria zvaný ha-Ari (lev) byl velký učenec z izraelského Safedu, který byl centrem kabaly a mysticismu v Izraeli v 16. století. Kabalistické centrum v Safedu se utvořilo poté, co v roce 1492 byli Židé vypovězeni ze Španělska Ferdinandem Aragonským a Isabelou Kastilskou. Scholem píše: „*Luriův mýtus je z historického hlediska odpovědí na vyhnání Židů ze Španělska, na událost, která jako žádná jiná, až do nedávno minulých let katastrof židovských dějin, učinila pro vědomí současníků naléhavou otázku po smyslu exilu a povolání Židů na světě.*“⁵⁴ Hlavní poznávací znaky Luriánské kabaly, které přejal i Chabad, jsou cimcum (stažení), švirat ha-kelim (prasknutí nádob) a tikun (náprava). „*Akt cimcum je podle Lurii jedinou zárukou toho, že vůbec existuje nějaký světový proces, přičemž teprve stažení Boha do sebe sama, které někde utvoří pneumatický proctor, umožní to, že je tu něco, co není zcela a veskrze samotným Bohem v jeho čistém jsoucnu.*“⁵⁵ Cimcum souvisí s pojmem, o kterém hovoří nejen Luria, ale píše o něm i Šneur Zalman v Likutej amarim, Adam kadmon. V prostoru, který vzniknul po cimcumu, září světlo Boha, které se právě nazývá Adam kadmon a zjednodušeně řečeno je to jakási univerzální duše. S Adam kadmon souvisí pojem švirat ha-kelim: „*Jeho poškozením* (poškozením Adam

---

⁵³ ZALMAN Z LJADY, Ha-rav Šneur, Tanja- Likutej amarim. Str.154

⁵⁴ SCHOLEM, Gershom, Kabala a její symbolika. Str. 102

⁵⁵ tamtéž

kadmon-pozn. autorky), *rozbitím nádob* (švirat ha-kelim) *tvořených sedmi spodními sfirot, které zachycovaly jeho světlo, se toto rozšíří po prostoru světa. Náprava světa (tikun ha-olam) pak spočívá v rekonstrukci primordiálního člověka, v návratu rozestých prvků světla k Bohu.*⁵⁶ Primordiálním člověkem je myšlen Adam kadmon a rozesté prvky světla (Božího) se nazývají nicocot, jiskry. Právě náprava světa, tikun, je v chabadnickém chasidismu možná jedině tak, že člověk v sobě potlačí jecer ha-ra, což se mu podaří pouze dodržováním micvot, modlitbou, upřímnou vírou v Boha a láskou- k Bohu, k bližním. Luriánská kabala byla komplikovaná, bylo nesnadné ji pochopit a až do příchodu Šabtaje Cviho zůstala uzavřená mezi jeruzalémskými a safedskými kabalisty. Možná je to ode mne troufalé, ale některé spojitosti mi připadají jako zajímavé- Izák Luria a Luriánská kabala inspirovaly Šabtaje Cviho, kterýžto ovlivněn Natanem z Gazy, sám uvěřil, že je mesiáš a na svou stranu získal mnoho lidí. Dále obavy mitnagdim z toho, že v osobě Baal Šem Tova se bude opakovat neblahá osoba jakou byl Šabtaj Cvi. *„Rozšiřování šabatiánských textů, psaných nejen ariánským žargonem, nýbrž někdy dokonce i Luriovým jménem, po smrti Šabb'taje C'viho vyvolalo prudkou reakci: Zákaz studia Luriových spisů z rukopisů nebo před dosažením věku 40 let.*⁵⁷ A nakonec z učení Baal Šem Tova vznikl chasidismus, v chasidismu vznikl Chabad a zakladatel Chabadu Šneur Zalman je hojně inspirován právě Izákem Luriou a jeho kabalou. *„Ostatně teorie o očekávání Mesiáše (biat ha- Mašiach), jejímž autorem je právě Luria, říká, že až každý z nás dokončí svůj tikun, tak přijde Mesiáš.*⁵⁸ Očekávání Mesiáše je stále silné i v přítomnosti. Pro odlehčení bych ráda dodala jeden příběh, který nám na hodinách Kabaly vyprávěl pan magistr Hrdlička. Povídal nám o staříčké paní ze Safedu, která vždy na nízké okno do ulice dávala hrneček s čajem pro případ, že by přišel Mesiáš a měl žízeň. Také nám vyprávěl o Židovce z Prahy, která za jakoukoliv změnou, byť jen v počasí, viděla blížící se příchod Mesiáše. Ale zpět k Chabadu, kde je

⁵⁶ SLÁMA, Petr, TANU RABANAN- antologie rabínské literatury.Str.135

⁵⁷ IDEL, Moše, Kabala- nové pohledy. Str:300

⁵⁸ ze zápisek z předmětu Kabala židovská mystika s Mgr. Karlem Hrdličkou (KBS/KZM)

otázka příchodu Mesiáše stále živá. Na diskusním fóru eretz.cz jsem narazila na zajímavé vlákno s názvem „Jsou Chabadnici správní Židé nebo ne?“, kdy administrátor pod nickem Scoolie, který vlákno i založil, píše: „*Ne, že bych o nich pochyboval, ale ta jejich víra v mesiášský status rabiho Schneerson mi přišla vždycky poněkud zvláštní... A nyní to budou muset v Izraeli precedenčně rozhodnout: Konverze byla rabínským soudem odmítnuta jinak výbornému uchazeči poté, kdy na otázku, zda věří, že rebbe (Schneerson) byl mesiáš, odpověděl „Ano, tak mě to učili.“*⁵⁹ Následoval pak odkaz na článek ze serveru jpost.com, který byl však toho času nefunkční.

2. 3. 3 Chabad po Šneuru Zalmanovi z Ljady

Jak jsem již uvedla, prvním cadikem Chabadu a zároveň jeho zakladatelem, byl Šneur Zalman z Ljady. Nevím, zda-li je v tomto případě vhodné použít titulu rabín, neboť každý cadik, chcete-li představený, Chabadu byl nazýván též jako lubavičský rebe. Proč lubavičský? Protože Šneurův syn, Dov Ber Šneuri, přesunul základnu nově vznikuvšího Chabadu do města Lubaviči v dnešním Rusku, kde zůstala až do 20. století. Dnes je celý správný název tohoto hnutí Chabad Lubavič. Je zajímavé, ne však nepochopitelné, že na oficiálních stránkách Chabadu chabad.org, lze v seznamu lubavičských rebe nalézt i Baal Šem Tova a Dov Bera z Mezriče. Druhým cadikem Chabadu byl Šneurův syn Dov Ber Šneuri, který žil v letech 1773- 1827. Zajímavé je, že se narodil a současně i zemřel v listopadu, pouze s rozdílem tří dnů. „*Rabbi Dovber pokarčoval v práci započaté jeho otcem a psal komentáře a dodatky k jeho pracem. (...) Rebbe dal instrukce, aby každý mladý muž studoval chasidismus nejméně 3 hodiny denně, což vyprodukovalo rostoucí množství mladých učenců. Tito mladí učenci se později stali učiteli v různých komunitách.*“⁶⁰ Z jeho životopisu je známá i jeho přezdívka Mittlerer Rebbe, což v jidiš znamená Střední rebbe. Lze se o něm také dočíst, že se zasadil o to, aby byli Židé ekonomicky soběstační a nezávislí, neboť jim říkal, aby žili

---

⁵⁹ diskuse na : forum.ernetz.cz/index.php?topic=309.0 , citováno dne 30.3.2014

⁶⁰ volně přeloženo z: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/110442/The-Mitteler-Rebbe.htm , citováno dne 6.4.2014

v různých komunitách a učili se tam řemeslům a dovednostem, které by zajistily jejich obživu. Stejně jako jeho otec v minulosti a stejně jako další lubavičští rebbe v budoucnosti, byl Dov Ber Šneuri nakrátko zatčen. Stalo se tak díky jeho snaze o usídlení se v Palestině. O svých idejích o osídlení Palestiny se zmínil v dopise, který byl určen zřejmě nějakému osmanskému místodržícímu, neboť toho času byla Palestina ve správě Osmanské říše a ta posléze byla nepřítelem tehdejšího carského Ruska. Zmíněný dopis se však údajně dostal do rukou nepřítele Dov Bera Šneuriho a tento dopis postoupil dále, zřejmě k ruským úřadům. *„Díky pozměněným údajům b dopise se ze tří nebo čtyř tisíců rublů stalo sto tři nebo čtyři tisíce. Vskutnu značná částka! Co mohlo být jejím účelem? A jak mohl shromáždit tolik peněz za tak krátký čas? Zjevně plánoval revoluci!“*⁶¹ Třetím cadikem Chabadu byl Menachem Mendel Schneersohn, který žil v letech 1789 – 1866. *„Jeho přezdívka Tzemach Tzedek je známa podle jeho respons stejného jména. (...) Protože toho času ruská politika ztěžovala Židům podmínky v uplatnění se v zaměstnání a podnikání a z toho plynula chudoba a neochota ruských měst dovolit Židům, aby se u měst usadili, tak rabi Menachem Mendel koupil velkou část pozemků u města Minsk, aby se tam mohly usadit židovské rodiny. (...) Rebbe se také zaměřil na materiální zabezpečení Židů a ochranu židovských dětí před únosy. (...) V roce 1843 v Sankt Pěterburgu diskutoval s představitelem mitnagdim, s Rabbi Jicchakem z Voložinu.“*⁶² Čtvrtým lubavičským rebem byl Schmuel Schneersohn, který žil v letech 1834 – 1882 ve městě Lubaviči. *„Ve svém krátkém vedení Chabadu posílil chasidské hnutí, bojoval proti antisemitismu díky svým přátelům u dvora a v politice a připravil půdu pro globální rozlet Chabadu.“*⁶³ Schmuel Schneersohn byl také znám pod přezdívkami Rebbe Maharash (Moreinu Ha Rabbi Schmuel- náš učitel rabbi

---

⁶¹ volně přeloženo z: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/110445/jewish/Imprisonment.htm , citováno dne 15.4.2014

⁶² volně přeloženo z: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/444/jewish/The-Tzemach-Tzedek.htm , citováno dne 6.4.2014

⁶³ volně přeloženo z: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1283261/jewish/The-Rebbe-Maharash.htm , citováno 6.4.2014

Schmuel) a Rebbe Schmuel z Lubaviči. Pátým cadikem Chabadu byl Sholom Dov Ber Schneersohn, od kterého jsem si vypůjčila citát o tom, kde srovnává snažení porozumět Tanje se snahou kozy stát se astronomkou. Žil v letech 1860 – 1920. Byl znám pod přezdívkou Rashab (Rebbe Sholom Ber). Byl to právě on, kdo započal tradici zakládání židovských vysokých náboženských škol- ješivot (sing. ješiva). „V roce 1896 Rashab založil hlavní lubavičskou ješivu v Rusku- Tomchei Temimim.“⁶⁴ Toho času to byla centrální ješiva ve městě Lubaviči, nyní je centrální ješiva téhož jména v Brooklynu a další pobočky má po celém světě. Více poboček má i ješiva Toras Emes, kterou poprvé založil Sholom Dov Ber Schneerson roku 1911 v Palestině a díky jeho zájmu o tzv. horské Židy, kteří pocházeli z oblasti Kavkazu, založil v roce 1916 ješivu i v Gruzii. Sholom Dov Ber schneersohn je také znám svými četnými pracemi, které byly zaměřeny na chasidský způsob modlitby, na mystické aspekty micvot, důležitost učení a podobně. Velice mě zaujala skutečnost, že se setkal se Sigmundem Freudem, jenž se snažil vyléčit jeho deprivní stavy a pokleslou mysl. „V zimě mezi lety 1902 až 1903, rabbi Shalom Dov-Ber Schneersohn, pátý lubavičský rebe z větve chasidských rabínů, cestoval z Ruska do Vídně na konzultaci se slavným profesorem Sigmundem Freudem. Byl doprovázen svým synem, rabínem Josefem Jicchakem Schneersohnem. oho času bylo rebbemu Rashabovi 42 let a jeho synovi 22 let.“⁶⁵ Rebe Rashab byl již od svého mládí popisován jako fyzicky slabý a křehký a jeho poklesnutí na mysl a deprese, podle článku Schneidera a Berkeho, způsobilo mimo jiné jeho zatěžování vedením komunity již od mladých let. Od počátku 20. století pak trpěl neklidem a malátností z důvodu ohrožení Chabadu jak carským Ruskem, tak i jinými Židy. Jeho deprese prý vygradovaly v roce 1902, kdy bylo dvacetileté výročí jeho vedení Chabadu a také uplynulo dvacet let od smrti jeho otce, Schmuela Schneersohna. „Toto bylo momentem, kdy se rashab rozhodl cestovat do Vídně, aby vyhledal pomoc. Požádal svého syna o doprovod. Setkání ve Vídni svedlo dohromady dva vyjímečné intelektuály

---

⁶⁴ SCHNEIDER, Stanley, BERKE, Joseph H., Sigmund Freud and the Lubavitcher Rebbe. Str. 49

⁶⁵ SCHNEIDER, Stanley, BERKE, Joseph H., Sigmund Freud and the Lubavitcher Rebbe. Str. 39

a tvůrčí velikány, Freuda a Rashaba.⁶⁶ Freud doporučil Rashabovi změnu prostředí a odpoutání se od zdrojů napětí a pátý lubavičský rebe tak chodil na dlouhé procházky, navštěvoval synagogy a setkával se s různými lidmi. „*Rashab se setkal s Freudem při několika příležitostech, od ledna do dubna roku 1903.*“⁶⁷ Tato léčba obohatila oba muže, Sholoma Dov Bera Schneersona zdravotně a Sigmundu Freudovi setkání pomohla uvědomit si své vlastní kořeny a náboženské pozadí jeho života. „*Freudův dědeček Šlomo a pradědeček Efraim byli chasidé a učení rabíni.*“⁶⁸ Neboť Freud neuměl zcela jidiš a rebe Rashab neuměl příliš dobře německy, mluvili spolu mixem němčiny a jidiš. Sholom Dov ber Schneersohn zemřel 21. března 1920 v Rostově na Donu. Šestým cadikem Chabadu byl Josef Jicchak Schneersohn. Narodil se 21. června 1880 v Lubaviči.⁶⁹ Velice se zastával práv Židů v tehdejšímu Rusku a zasadil se například o to, aby židovští vojáci ruské armády byli zásobováni macesy během rusko-japonské války v roce 1904. Pro tyto své aktivity upadl v nemilost režimu: „*Jeho velice energická veřejná činnost a jeho pečlivé dohlížení nad právy židovstva (...) vyburcovaly znepokojení carského režimu. Mezi lety 1902 a 1911 byl čtyřikrát zatčen v Moskvě a Sankt Pětěrburgu. Protože na jeho aktivitách neshledali nic kriminálního, byl pokaždé propuštěn, avšak s důrazným varováním. (...) Roku 1920 se stal šestým lubavičským rebe.*“⁷⁰ I Josef Jichak Schneerson se velmi zasadil o židovské vzdělání, neboť roku 1921 založil ješivu ve Varšavě a roku 1927 se zasloužil o založení ješivy v uzbecké Bucháře. Díky svým prožidovským aktivitám ho v roce 1927 opět zatkli. Tentokrát to již bylo horší, protože byl odsouzen k trestu smrti, avšak na tlak zahraničních státníků byl pouze odeslán na Ural

---

⁶⁶ tamtéž. Str. 42

⁶⁷ tamtéž. Str. 39

⁶⁸ tamtéž. Str. 50

⁶⁹ data čerpána z http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/425/jewish/The-Rebbe-Rayatz.htm dne 6.4.2014 a do gregoriánského kalendáře převedeny pomocí <http://www.hebcal.com/converter/>

⁷⁰ volně přeloženo z: http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/425/jewish/The-Rebbe-Rayatz.htm , citováno dne 6.4.2014

a po třech letech propuštěn. Po svém propuštění navštívil Izrael a New York, kde se cítil svobodný a vítaný. Po návratu do Evropy se roku 1934 usadil v polské Varšavě, odkud byl nucen v září 1939 po vypuknutí druhé světové války uprchnout a porůznu se ukrýval.⁷¹ V roce 2011 byl natočen dokumentární film *The Chabad Rebbe and the German Officer* (Chabadnický Rebbe a německý důstojník), který pojednává právě o tom, jak se Josef Jicchak Schneerson dostal z Polska do Ameriky. Američtí zpravodajci požádali admirála Wilhelma Canarise, který velel Abwehru, tedy německým zpravodajcům, aby našel hlavu lubavičských chasidů Josefa Jicchaka Schneersona. Ten pověřil majora Ernsta Blocha, který měl židovský původ, aby Schneersona našel ve Varšavě a pomohl mu dostat se do bezpečí. Docházelo pak k absurdním situacím, kdy voják v německé uniformě s železným křížem přišel do chasidské komunity a ptal se, kde je rebe, že ho chtějí zachránit. Židé pochopitelně nevěřili. Až 17. listopadu 1939 poslal Blochův muž a podporovatel Chabadu Sam Kramer dopis americkému lobbistovi Maxovi Rhoadě, že je rebe zdravý a že prosí o okamžitou imigraci z důvodu hrozného nebezpečí. Rebeho se nakonec s úspěchem podařilo vypravit do Ameriky. Ač byl admirál Wilhelm Canaris jedním z nejvyšších vojenských představitelů Hitlerovy administrativy, ve své jednotce měl mnoho mužů položidovského či plně židovského původu. V dokumentu je dokonce použita fotografie, která ho zachycuje v rozhovoru s Himmlerem a Goebbelsem. Možná se on a jeho muži nacházeli v jakési šedé zóně bez dohledu, kde se mísily jejich humanitární motivy s těmi rozumovými. Většina mužů z Canarisovy jednotky byla po odhalení tohoto „přečinu“ oběšena a Canaris byl obviněn z velezrady a 2 týdny před osvobozením Německa spojeneckými silami byl oběšen v koncentračním táboře ve Flossenbürgu. Major Ernst Bloch zemřel v bojích při osvobozování Berlína- byl zřejmě donucen jej bránit před spojenci.⁷² *„19. března 1940 konečně dorazil do New*

---

⁷¹ na základě čtení volně převyprávěno, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/425/jewish/The-Rebbe-Rayatz.htm , citováno dne 6.4.2014

⁷² převyprávěno na základě shlédnutí traileru k filmu „Chabad Rebbe and the German Officer,“ režie Larry Price, dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=mm9dISxUt5M> , shlédnuto dne 6.4.2014

*Yorku, kde byl bouřlivě uvítán tisícem následovníků, četnými zástupci různých organizací a stejně tak i civilními autoritami.*⁷³ Tentýž rok, kdy přijel, také zakoupil dům ve čtvrti Crown Heights, kde ústředí Chabadu sídlí dodnes. I přes své zhoršující se zdraví se nadále věnoval podpoře vzdělání i podpoře ostatních Židů. Židovským uprchlíkům se snažil poskytnout pomoc a zázemí a Židům z pobaltí a Ruska, kteří nestihli uprchnout před hrůzami války, alespoň posílal balíčky s jídlem. Ve Spojených státech a v Kanadě založil ješivot jak pro chlapce, tak i pro dívky. Založil také chabadnické nakladatelství Kehot publishing House a volnočasová centra, kde židovská mládež mohla rozvíjet a objevovat své kulturní a náboženské dědictví. Pomohl také založit vzdělávací instituce v Izraeli a v australském Melbourne. V roce 1949 založil Josef Jicchak Schneersohn osadu Kfar Chabad u města Rišon le-Cijon. *„První obyvatelé byli většinou inigranti ze Sovětského svazu, přeživší druhé světové války a stalinistických útlaků. V místě byla původně palestinská osada Al- Safiriyya, která byla vylidněna v průběhu války v roce 1948. Ještě kolem roku 1957 se na vesnici odkazovalo jako na Tzafirir.*⁷⁴ *„Rabbi Josef Jicchak Schneersohn zemřel na Šábés 28. ledna 1950 po třiceti letech neúnavného úsilí v čele Chabadu a jakožto hlava světového židovstva.*⁷⁵

2. 4 Chabad v celosvětovém měřítku

Dnes je Chabad spojen především s americkým New Yorkem, kde se nachází i světové ústředí chabadnického hnutí. To se již od roku 1940 nachází v témže domě v brooklynském Crown Heights na ulici 770 Eastern Parkway, který koupil Josef Jicchak Schneersohn. Velmi specifickým rysem, podle kterého rozeznáme členy Chabadu, tedy lubavičské chasidy, jsou

---

⁷³ volně přeloženo, tamtéž, citováno dne 6.4.2014

⁷⁴ volně přeloženo, http://centrodeardigos.com/articulos-enciclopedicos/article_86489.html , citováno dne 8.4.2014

⁷⁵ volně přeloženo, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/425/jewish/The-Rebbe-Rayatz.htm , citováno dne 6.4.2014

takzvané micva tanky. Jsou to větší dodávky přestavěné na synagogy na kolech. „*Na ideu micva tanků přišli mladí členové Chabadu v roce 1974 a s požehnáním Menachem Mendela Schneersona jezdí micva tanky dodnes.*“⁷⁶ Micva tanky byly vymyšleny za účelem přivedení sekulárních Židů zpět ke správné víře, tedy ortodoxnímu judaismu. Tyto micva tanky jezdí hlavně v newyorských čtvrtích Manhattan a Brooklyn. Chabadníci každého věku odchyťávají muže i ženy s otázkou „Are you Jewish? / Jsi Žid -Židovka?“. Pokud člověk odpoví negativně, nechají ho jít dál, ale pokud odpoví ano, pozvou jej dovnitř micva busu a dají mu najíst či napít nebo muže učí, jak správně vázat tefilin a správně odříkat Šema Jisrael. „*„Nahlížíme na micva tanky jako na přední linii mariňáku v rebbeho arzenálu’*, říká *Rabbi Mordy Hirsch, který má na starosti administrativu spojenou s micva tanky.*“⁷⁷ Jak je patrné z diskuse pod článkem, z něhož pochází předchozí citace, někomu připadají micva tanky otravné a raději přejde ulici či zapře svůj Židovský původ. Ale jinému naopak přijdou jako cosi povznášejícího, jako pozitivní element jejich upracovaného šedého života. „*„Místo toho, abyste chodili do synagogy, my přivezeme synagogu k vám’*, řekl *Yishai Eliefja, vousatý třiaadvacetiletý řidič jednoho z micva tanků.*“⁷⁸ Každá rok, na výročí narození Menachema Mendela Schneersona, probíhá v New Yorku tzv. „Mitzvah Tank Parade“, kdy více než 60 micva tanků vyjede z ústředí Chabadu v Crown Heights a přes Manhattanský most přejeде na Manhattan a křížuje nejznámější ulice jako je pátá avenue a další. Zkušenost s micva tankem, nebo v tomto případě spíše micva busem, mám i já. Během mé návštěvy Jeruzaléma jsem ve čtvrti Mahane Yehuda, na menším náměstíčku, viděla pro mě do té doby nevidaný obrázek- pomalovanou dodávku, která měla na střeše amplion, z něhož hrála bláznivá hudba a vedle tančil pejzatý chlapík a na to všechno se ještě díval jeho malý syn, který měl vedle micva

---

⁷⁶ volně přeloženo, <http://www.nytimes.com/video/nyregion/10000000790146/are-you-jewish.html> , citováno dne 7.4.2014

⁷⁷ volně přeloženo, cityroom.blogs.nytimes.com/2011/04/27/mitzvah-tanks-roll-again/ , citováno dne 7.4.2014

⁷⁸ volně přeloženo, tamtéž, citováno dne 7.4.2014

busu židličku. Možná to byl chabadník, ale mohl to být i braslavský chasid. Mimo kampaně s micva busy také Chabad vždy na Chanuku rozdává lidem chanukíje, které také na veřejných místech či náměstích rozsvěcuje za přihlížení mnoha lidí. Chabad rozdává také mezuzy. Dále také Chabad organizuje návštěvy věznic, nemocnic a jiné četné akce. Kupříkladu během svátků jako je Chanuka nebo Purim se rozdávají dárkové koše, probíhají doprovodné programy s náboženskou tematikou a podobně.

A jak nahlíží vnímá Chabad sám sebe? Na Chabad bývá často nahlíženo jako na sektu nebo ultraortodoxní hnutí a jeho členové takto sami sebe, přirozeně, nevnímají. Když si pozorně pročteme oficiální stránky Chabadu [chabad.org](http://www.chabad.org), můžeme se dozvědět, že předložka ultra v souvislosti s náhledem na Chabad jakožto na ultraortodoxní postrádá smysl a je používána především v médiích. Stránky rovněž poukazují na to, že Matka Tereza také nebyla nazývána žádnou ultra-katoličkou. Pro čtenáře chabadnických stránek, a vlastně možná i pro všechny členy hnutí Chabad, je připojena výzva k jakési osvětě. Čtenáři či chabadníci jsou vyzýváni, aby si stěžovali, pokud o Chabadu budou číst nebo o něm uslyší ve spojitosti s termínem ultraortodoxní.⁷⁹ Chabad je bez štítků a značek, což mi řekl i rabín Manis Baraš s tím, že dělení na ortodoxní, liberální nebo reformní Chabad neuznává, neboť je otevřen každému. O otevřenosti Chabadu je přesvědčena i novinářka Dinah Spritzer, která se na téma Chabadu vyjádřila pro časopis Roš Chodeš: *„Nejsem zaujatá vůči nikomu, tedy ani vůči Chabadu. Myslím si, že Chabad má vynikající marketingové schopnosti a že některé jejich programy, jak přitáhnout pozornost sekulárních Židů, by představitelé židovských obcí po celém světě měli studovat. Ze způsobu, jakým se Chabad stará o nováčky, o lidi, kteří se třeba jen přijdou podívat na Bohoslužbu, by se mnozí vůdci židovských obcí v bývalém komunistickém bloku mohli poučit.“*⁸⁰

---

⁷⁹přeloženo a stručně převyprávěno,

http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/776104/jewish/FAQ.htm , citováno dne 22.4.2014

⁸⁰ rozhovor s Dinah Spritzer, Na světě není nic hlubšího než laskavost, Roš Chodeš 4/2006. Str. 7

2. 4. 1. Chabad a jeho reálie

Jak jsem již uvedla, ústředí Chabadu je v newyorské čtvrti Crown Heights. Jelikož je Chabad misijního charakteru, tak toto ústředí má své pobočky, takzvané Chabad houses, které jsou po celém světě. „*Chabad-Lubavič je největší a nejrychleji rostoucí židovská organizace na světě. Dnes, 4000 emisarských rodin hnutí Chabad-Lubavič, nebo šluchim, řídí 3500 institucí, v 81 zemích světa, s mnoha aktivitami.*“⁸¹ Podle oficiálních stránek Chabadu se nové Chabad centrum otevírá v průměru každých deset dní. Nejpočetněji je Chabad zastoupen v Severní Americe, kde je 1173 institucí, poté následuje evropský kontinent s téměř pěti sty institucí a nejméně je Chabad zastoupen v Africe, kde je jeho institucí pouze 67. Podle rozhovoru s rabínem Manisem Barashem je samotných Chabad houses asi 2000 celosvětově: „*Jsmé součástí více než dvou tisíc center hnutí Chabad po celém světě. Poselstvím misí Chabad je vzdělávat, posílit židovské vědomí a znalosti ve všech částech světa. A chceme to dělat s láskou a oddaností.*“⁸² A protože Chabad nemá žádné oficiální členství a je otevřen pro všechny, použiji termín stoupenci. Těchto stoupenců, kterým se někdy říká chabadniks nebo lubavičers (oba termíny jsou z jidiš), je celosvětově asi 200 000. Chabad má také své vyslance, takzvané šluchim (shluchim), kteří pak vedou Chabad house v konkrétním městě. Podle materiálů, které jsem měla možnost si prostudovat, mi splývá termín rebe a rebecin (rabín a jeho žena) s termíny šaliach a šlucha (vyslanec, myšleno rabín, a jeho žena). Mimo Chabad houses funguje Chabad i na univerzitách pod názvem Chabad on College, tedy Chabad na univerzitě. Bohužel jsme se mohli o Chabadu dozvědět i v souvislosti s některými tragickými událostmi, jako byla v roce 1991 nešťastná událost, kdy řidič z kolony Menachema Mendela Schneersona nešťastnou náhodou způsobil smrt malého chlapce nebo v roce 1994 střelba na mladé chabadníky v micva busu nebo teroristické útoky v Bombaji z roku 2008, kdy jedním z cílů bylo tamní Chabad centrum.

⁸¹ volně přeloženo, http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/2346206/jewish/Facts-and-Statistics.htm, citováno dne 15.4.2014

⁸² rozhovor v časopisu Dingir, <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir101.pdf>, citováno dne 8.4.2014

Výše zmíněnou smrtí malého chlapce v roce 1991 vyvrcholily dlouhodobé spory mezi židovskými, afro-americkými a karibsko-americkými obyvateli Crown Heights. 19. srpna 1991 byl nešťastnou náhodou sražen sedmiletý Kevin Cato z Guyany jedním z vozů z kolony Menachema Mendela Schneersona. Tato nešťastná událost vyhnala do ulic Afro-Američany, kteří ubodali člena Chabadu Yankela Rosenbauma. Po tři dny křižovaly gangy mladých Crown Heights a skandovaly: „dostaňte Židy“. Radní James E. Davis vyčítal mediím, že se zaměřovala pouze na to, co události znamenaly pro Židy, ale nezaměřila se na to, co smrt malého chlapce a následující události znamenaly pro místní komunitu Afro-Američanů a karibských Američanů. Právě události, které následovaly po 19. srpnu 1991, utvořily náhled médií na Crown Heights jakožto na soudek se střelným prachem. Podle slov Boba Matthewse, předsedy komunitního projektu, a Daniela Botnicka z Chabadu je však toto vnímání nesprávné, neboť lidé ve čtvrti spolu žijí v míru, v pohodě a případné problémy řeší.⁸³ *„Na Kingston Avenue v Crown Heights spolu sousedí kadeřnictví afrického stylu a košer řeznictví a lubavičští chasidé, členové devótní sekty ortodoxního judaismu tudy chodí a nakupují spolu s Afro-Američany a karibskými Američany v barevném ruchu různých stylů oblečení a odlišných jazyků.“⁸⁴*

Hnutí Chabad má také mnoho svých odpůrců z řad charedim. *„Hlavními odpůrci Chabadu z tábora charedi jsou litevské ješivy vedené rabi Eliezerem Šachem. O Šachovi se vypráví apokryfní historka, že když byl tázán, aby uvedl, které náboženství je nejbližší judaismu, řekl: ‚Efšer (možná) Lubavič.‘“⁸⁵* K Chabadu je poměrně kritický i Jehuda Bauer ve své knize úvahy o holocaustu. Tento rodák z Prahy, nyní profesor na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě, o Chabadu píše: *„Chabad je jako chasidská sekta agresivní, misijní hnutí s dynamickou, mesianistickou ideologií, jež se vyvíjí*

---

⁸³ volně převyprávěno na základě čtení WEISS, Anthony, *Commanded to stay: why the Lubavitcher Jews still live in Crown Heights*.

⁸⁴ WEISS, Anthony, *Commanded to stay: why the Lubavitcher Jews still live in Crown Heights*. Str. 4

⁸⁵ BAUER, Jehuda, *Úvahy o holocaustu*. Str. 200

a mění, jak to okolnosti vyžadují. Je stoupencem odsídlování Svaté země, avšak odmítá sionismus, který považuje za deformaci židovského snu. Je ironií, že třetí prezident Státu Izrael Zalman Šazar (Šneur Zalman Rubašov), zcela sekulární předák strany práce, byl členem rebeho dynastie.“⁸⁶

2. 4. 2 Menachem Mendel Schneerson

Poslední cadik lubavičských chasidů a poslední rebe Chabadu se narodil 18. dubna 1902 v jihoukrajinském Nikolajevu. Jeho tatínek Levi Jicchak Schneerson byl rabínem a maminka Chana pocházela z významné rabínské rodiny, byla jakousi židovskou aristokratkou. Už od dětství se Menachem Mendel Schneerson zdál býti velice chytrým a učenlivým žákem: *„V době, kdy dosáhl věku bar micva, byl již považován za zázrak Tóry a během dospívání se plně vložil do studia spletitostí Tóry. V roce 1923 se setkal s rabínem Josefem Jicchakem Schneersohnem, lubavičským rebem, který jej přivedl do okruhu svých blízkých a pověřoval ho různými úkoly.“⁸⁷* Informace o tom, kdy a kým byl ordinován na rabína, se rozcházejí. *„Ordinaci na rabína (smicha) obdržel od „Rogačoverského gaona“ rabiho Josefa Rosena.“⁸⁸* Jiné zdroje⁸⁹ na internetu tvrdí, že byl na rabína ordinován kolem roku 1920 v Berlíně od rabína Jechiela Jaakova Weinberga. S dcerou Josefa Jicchaka Schneersohna, Chajou Muškou, se posléze oženil. Manželé Schneersonovi pak cestovali po Evropě a to především za studiem budoucího lubavičského cadika. První jejich zastávka byla na berlínské univerzitě, kde Menachem Mendel Schneerson studoval matematiku přibližně od roku 1928 až do roku 1933, kdy musel se svou ženou uprchnout do Paříže, kde pak na slavné Sorbonně pokračoval ve studiu matematiky. *„Na pařížském vysokém učení*

---

⁸⁶ tamtéž. Str. 199-200

⁸⁷ JACOBSON, Simon, Smysluplný život- Rebe Menachem Mendel Schneerson a jeho moudrost. Str. 318

⁸⁸ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 206

⁸⁹ například www.chabad.org nebo www.chabadinfo.com

*technickém (ESTP) pokračoval ve studiích a obdržel oprávnění vykonávat elektrotechnickou praxi.*⁹⁰ I přes odborné studium matematiky a technických oborů, se Menachem Mendel Schneerson věnoval především náboženství a také zastupoval Josefa Jicchaka Schneersohna. Když zlo nacismu dorazilo i do Paříže, bylo jasné, že Menachem Mendel Schneerson i se svou manželkou Chajou musí uprchnout. *„Po útěku z nacisty okupované Paříže a mnoha nebezpečných měsících ve Vichy, se lubavičský rebe Menachem Mendel Schneerson a jeho žena, rebecin Chaja Muška, nalodili na loď SS Serpa Pinto v portugalském Lisabonu. V pondělí, 23. června v 10:30 ráno, přijeli do New Yorku.*⁹¹ *„23. června se manželé vylodili v New Yorku.*⁹² Po příchodu do New Yorku by se dalo, zřejmě zcela bez nadsázky, říci, že začala stoupat hvězda Menachema Mendela Schneersona. Jeho tchán, Josef Jicchak Schneersohn, jej zřejmě začal připravovat na roli svého nástupce, neboť mu svěřil vedení vzdělávací a sociální sekce Chabadu a zároveň jej pověřil vedením vydavatelství Kehot publishing house. Když 28. ledna 1950 zemřel Josef Jicchak Schneersohn, stal se Menachem Mendel Schneerson vůdcem Chabadu. Přestože byl k této funkci svým tchánem veden a měl pro ni nesporné předpoklady, tak se jí nejprve ujmout nechtěl. Chabad tehdy dočasně vedl jeho zeť Šemarjahu Gurary. *„Dne 17. ledna 1951, na výročí úmrtí šestého lubavičského rebeho, rabiho Josefa Jicchaka, pronesl rabi Menachem Mendel před chasidy tradiční projev maamar, čímž se formálně stal sedmým lubavičským rebem.*⁹³ Pod vedením Menachema Mendela Schneersona se z malého chasidského hnutí, které bylo poznamenáno hrůzami druhé světové války a holocaustu, stalo velké světové hnutí. Období, kdy Menachem Mendel Schneerson vedl Chabad a vlastně

---

⁹⁰ tamtéž.

⁹¹ volně přeloženo, http://www.chabad.org/calendar/view/day_cdo/aid/291626/jewish/Rebbe-Arrives-in-US.htm , citováno dne 15.4.2014

⁹² JACOBSON, Simon, Smysluplný život- Rebe Menachem Mendel Schneerson a jeho moudrost. Str. 319

⁹³ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 207

i celkovou charakteristiku tohoto hnutí, dobře charakterizuje následující úryvek z knihy Jehudy Bauera: *„Za vlády dnes již zesnulého vůdce Menachema Mendela Schneersona prodělal Chabad revoluci. Mimo jiné začal používat moderní techniku, zejména v propagandě. Dnes se příslušníci hnutí velmi energicky věnují studiu Tóry a značný důraz je kladen na misijní činnost.“*⁹⁴ Chabad vedl celkem 43 let, 4 měsíce a 26 dní. Za tuto dobu se Chabad rozletěl do celého světa a to nejen díky sboru vyslanců, takzvaných šluchim, který Menachem Mendel Schneerson zřídil, ale i díky schopnostem jeho vůdce. *„Na rozdíl od mnohých jiných rabínů vyšel vstříc soudobým potřebám a trendům a snažil se na ně v rámci judaismu reagovat.“*⁹⁵ Svým přístupem Menachem Mendel Schneerson oslovil mnoho lidí, kteří ctili židovské tradice a chtěli dodržovat micvot a zároveň si ale byli vědomi všeobecného pokroku a vývoje společnosti. Rebe Schneersonovi se tímto podařilo sjednotit moderní svět i svět starých židovských tradic. Kouzlo jeho osobnosti, které v sobě bezesporu spojovalo moudrost, sociální citění a schopnost přizpůsobit se okamžiku, přitáhlo mnoho významných lidí- předních amerických politiků, podnikatelů i jiných náboženských autorit. Mnozí z politiků si k němu také přicházeli pro požehnání jejich volební kampani a za tímto účelem se stýkal například s bratry Kennedyovými, s Franklinem Rooseveltem či s bývalým starostou New Yorku Rudym Giulianiem. Sociální citění rebe Schneersona se, mimo jiné, projevilo i v jeho dlouhodobé akci, kdy *„od roku 1986 se Rebe každou neděli setkával s tisíci návštěvníky, kterým rozdával jednodolarové bankovky jako symbol podpory charitativní činnosti. Mnoho lidí si tyto bankovky schovalo jako připomínku a svědectví setkání s Rebem.“*⁹⁶ V únoru roku 1988 zemřela jeho manželka, rebecin Chaja Muška, proto Menachem Mendel Schneerson poněkud omezil své veřejné funkce. *„Roku 1991 v promluvě určené svým*

---

⁹⁴ BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu. Str. 200

⁹⁵ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 208

⁹⁶ JACOBSON, Simon, Smysluplný život- Rebe Menachem Mendel Schneerson a jeho moudrost. Str. 320

chasidům prohlásil: „Udělal jsem vše, co jsem mohl. Teď je to na vás. Udělejte vše, co je ve vašich silách, abyste přivedli mesiáše!“ Rok nato postihla Rebeho během modlitby nad hrobem svého tchána, předchozího lubavičského rebeho, mrtvice. Rebe po mrtvici nebyl schopen mluvit a zůstal ochrnutý na pravou polovinu těla. Přesto stále pokračoval s přispěním svých nejbližších chasidů ve své činnosti, co mu síly stačily. Zemřel bezdětný 12. června roku 1994.“⁹⁷

S osobou Menachema Mendela Schneersona je spojena také kontroverze týkající se jeho údajného mesiášství. Protože po sobě poslední lubavičský cadik nezanechal ani syna ani jiného nástupce, po jeho smrti se Chabad poněkud rozdělil na ty, kteří věří, že Menachem Mendel Schneerson byl Mesiášem a na ty, kteří jeho mesiášství nevěří. *„Přesto, že se v současné době od podobných nařčení část členů Chabadu distancuje nebo se k nim vyjadřuje nejasně, malá skupina v rámci Chabadu, tzv. Mišichist (v jidiš), stále věří, že Rebe byl Mesiáš.“⁹⁸* Mnozí z Mišichist zastávají názor, že mesiášem skutečně byl, ale nemohl se zjevit díky nepřipravenosti lidí, Židů. *„Přestože je mrtev, pro mnoho příslušníků Chabadu je Mesiášem, který se nemohl zjevit, neboť svět (pokolení) dosud nebyl připraven jej přijmout. Mnozí věří, že vstane z mrtvých a zjévé se jako Mesiáš, až přijde čas.“⁹⁹* V únoru 2012 byl dokonce na newyorském Manhattanu vyfotografován micva tank Chabadu, na kterém byl vyobrazen Menachem Mendel Schneerson s korunou a pod ním bylo napsáno král Mesiáš.¹⁰⁰ V dubnu téhož roku se poblíž ústředí Chabadu v Crown Heights podařilo vyfotografovat poznávací značku automobilu Nissan

---

⁹⁷ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 210

⁹⁸ tamtéž. Str. 209

⁹⁹ BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu. Str. 200

¹⁰⁰ failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/02/new-chabad-mitzvah-tank-portrays-dead-rebbe-as-king-messiah-234.html , citováno dne 13.4.2014

Pathfinder, na které stálo MHM 770.¹⁰¹ MHM je vlastně akronym sousloví Melech ha-Mashiach neboli král Mesiáš a číslo 770 je v analogii s adresou ústředí Chabadu, tedy 770 Eastern Parkway. Mimo vyobrazení Menachema Mendela Schneersona v podobě Mesiáše je zajímavý ještě jeden fakt, a sice popěvek Jechi. „*Zejména v jeho posledních letech před ním neustále zpívali mantru: Jechi Adonenu Morenu ve-Rabenu Melech ha-Mašiach le-olam vo-ed, což znamená žij dlouho náš Pane, Náš Učitel a náš Rabi, Králi Mesiáši, na věky věků.*“¹⁰² Ať jsou tyto mesiášské kontroverze větší či menší, nutno také dodat, že rebe Menachem Mendel Schneerson od řečí podobného typu lidi spíše odrazoval, neboť „*podle svědectví rabiho Šmuleje Botecha se však roku 1984 rabi Schneerson ostře ohradil proti tvrzení rabiho Šaloma Dovbera Wolpa, který ve své knize napsal, že Rebe je Mesiáš.*“¹⁰³ Je rovněž možné, že údajné mesiášství Menachema Mendela Schneersona souvisí nejen s jeho osobním kouzlem, jež z něj bezpochyby vyzařovalo, ale i se zázraky, které měl vykonat: „*O lubavičském rabínovi se též traduje, že vyléčil rakovinu, když na nemocného muže položil ruce a řekl „Si'z gorništ“ (v jidiš „to nic není“).*“¹⁰⁴

Myslím si, že je vhodné věnovat několik řádků i tomu, jak nahlížel Menachem Mendel Schneerson na holocaust a tento jeho názor porovnat s ostatními, například s názory jeho oponentů. Židovští myslitelé, filosofové nebo rabíni se zřídka shodnou na tom, jaká byla příčina holocaustu a proč Bůh dopustil, aby se tato strašlivá událost v našich dějinách stala. Náhledy na to, kdo je odpovědný za holocaust, nebo chcete-li šoa, se rovněž liší. Jedni zastávají názor, že to vina Boha, neboť „to“ dopustil a jiní se naopak

---

¹⁰¹ failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/08/a-chabd-messianist-license-plate-123.html
, citováno dne 13.4.2014

¹⁰² ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 208

¹⁰³ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 208

¹⁰⁴ tamtéž. Str. 212

domnívají, že je to kolektivní vina lidí, neboť se provinili těžkými hříchy. V knize Jehudy Bauera Úvahy o holocaustu se lze dozvědět, že bychom měli příčiny holocaustu hledat spíše na straně lidí (pozn.aut.- což je dle knihy Rabíni naší doby i názor, ke kterému se přiklání i Menachem Mendel Schneerson), neboť i Jób se podřídil Bohu, mimo jiné svou Bohabojností a obětováním za své nezvedené potomky. Ovšem někteří zastávají i názor, že bychom se neměli snažit o pochopení příčin holocaustu, neboť Boží cesty a úmysly jsou jak nevyzpytatelné, tak i mimo spektrum našeho vnímání. Jelikož učení a filosofie Chabadu je založena mimo jiné i na kabale, chtěla bych zmínit také náhled na události holocaustu z pozice kabaly a mystických tradic *„Jiná strategie vysvětlení se opírá o mystickou, kabalistickou tradici, k níž náleží i myslitelé, kteří odmítají podstatné prvky organizovaného náboženství, jako Martin Buber. V zásadě navrhuji cimcum (stažení) neboli záměrné odstranění, stažení Boží přítomnosti z vesmíru. Bůh se stáhl ze světa, aby se mohla prosadit svobodná lidská vůle, ať v dobrém či ve zlém.“*¹⁰⁵ To, že se Bůh záměrně skryl či ukryl svou tvář (hester panim¹⁰⁶), bylo Božím trestem pro lidi, zejména pak pro Židy, kteří nedodržovali všech 613 micvot. Když Bůh stvořil lidi, dal jim možnost volby mezi konáním dobra a zla a tím, že se stáhl umožnil lidskému zlému konání jednat bez jakýchkoliv zábran. A protože je tento pohled na věc založený na kabale, napadá mě jistá podobnost s jecer ha-ra a jecer ha-tov. Rabín Irving Jicchak Greenberg tvrdí, že holocaust de facto popřel úmluvu mezi Bohem a Židy a je tedy popřením židovského národa. I tento rabín, vyznávající moderní ortodoxní judaismus, se opírá o kabalistický koncept švirat ha-kelim neboli rozbití nádob. *„Greenberg tvrdí, že holocaust odhalil bytostné zhroucení judaismu, křesťanství a vlastně i nenáboženského myšlení. Tento argument jako by odrážel kabalistický koncept rozbití nádob, totiž myšlenku, že exilem Židů se odehrál i exil Boží přítomnosti. Ve skutečnosti se rozbil celý svět a je úkolem Židů posbírat ze ztvrdlé kůry hmotného světa střípky světla a znovu z nich sestavit celý smysluplný svět.“*¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu. Str. 193

¹⁰⁶ tamtéž. Str.194

¹⁰⁷ tamtéž. Str.196

Rabín Greenberg spatřuje možnou nápravu též ve znovuoobnovení smlouvy mezi Bohem a židovským národem tak, aby byly obě strany rovnocennými partnery a dodává, že Židé by měli být poněkud aktivnější než doposud. Již během druhé světové války prohlásil tehdejší vrchní rabín Izraele, Jicchak ha-Levi Herzog, a také otec prvního izraelského prezidenta Chajima Herzoga, že pohroma holocaustu přišla kvůli židovským hříchům. Vystává ale otázka, co bylo tím tak strašným hříchem, že musely zahynout miliony lidí včetně malých dětí? Zakladatel chasidské dynastie Satmarských Židů, rabín Joel Teitelbaum, obvinil ze zavinění holocaustu sionisty, kterých byl odpůrcem, a tvrdil, že osvícenství je odvedlo od židovských tradic a důsledkem byl právě holocaust. Po nezbytném a stručném úvodu do náhledů různých židovským myslitelů a rabínů na příčiny holocaustu, bych ráda uvedla náhled samotného lubavičského rebeho Menachema Mendela Schneersona. Tak, jako většina Židů z válečné Evropy, i on přišel o většinu své rodiny. *„Jeho mladší bratr Dov Ber byl krátce po okupaci Dněpropetrovska v roce 1941 zastřelen během masakrů, při nichž německá armáda povraždila desítky tisíc Židů. Podobně přišla o život i jeho babička a ostatní členové jeho rodiny. Rebeho žena přišla o svou mladší sestru Šejnu, která spolu se svým manželem a adoptivním synem zemřela v Treblince.“*¹⁰⁸ Přesto, že přišel v holocaustu o velkou část své rodiny, má na něj poměrně drsné vysvětlení. Jeho postoj a náhled na holocaust pobouřil Chajku Grossmanovou, která byla velitelkou židovských povstalců z ghetta Bialystoka v 80. letech i poslankyní v Knesetu. Chajka Grossmanová napsala novinový článek, v němž prezentovala své, vesměs negativní postoje, vůči responsím Menachema Mendela Schneersona na holocaust. Rebe, který Chajce Grossmanové odpověděl dopisem, své postoje však obhajoval. Stejně tak, jak učinil Jehuda Bauer ve své knize, odcituji chasidské podobenství z knížky respons Menachema Mendela Schneersona: *„Představte si kupříkladu člověka, který se ocitne v nemocnici a vstoupí do operačního sálu. Otvírá se před ním děsivá podívaná: Nějakou osobu přivázanou k operačnímu stolu obklopuje asi deset lidí, tváře zakryté*

---

¹⁰⁸ ČEJKA, Marek, KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti. Str. 208

maskami, v ruce nože a chystají se té osobě odejmout končetinu. Kdyby „návštěvník“ nevěděl nic o moderní lékařské praxi, byl by si jist, že se stal svědkem nějakých kanibalských praktik. Určitě by začal křičet a volat o pomoc, aby „zachránil“ tu „oběť“ před „zločinci“. Jeho reakce by byla vyvolána neznalostí medicíny a předchozího, současného a budoucího stavu pacienta. Kdyby věděl, že k odstranění určená končetina je beznadějně zachvácená otravou a že je nutné ji odstranit pro záchranu pacientova života a že lékaři a profesor v jejich čele, aby pacientův život zachránili, musí operovat a zachvácenou končetinu odejmout, reagoval by jinak. (...) Bůh, stejně jako ten profesor, chirurg, chápe situaci a ví, co je dobré pro Izrael. Takto vše, co se stalo, bylo pro dobro. Kdyby se choval jako smrtelník, pak by zůstalo místo pro pochybnosti a námítky k jeho konání. Je-li však Bůh „chirurg-specialista“, nemůže zůstat prostor pro zpochybňování.“¹⁰⁹ Ač Menachem Mendel Schneerson mluvil o Hitlerovi jako o šíleném gójovi, který dostal volnou ruku ve vraždění lidí, tak podle citovaného úryvku by Hitler odpovídal spíše chirurgickému instrumentu v ruce Boha operátora. Operaci (holocaust) pak lubavičský rebe přirovnává k dalšímu kabalistickému pojmu, k tikunu neboli nápravě, která byla nezbytně nutná pro obnovení Izraele a židovského národa a tvrdí, že tato operace byla ku prospěchu Židů. „Holocaust zachránil lid Izraele, neboť amputoval otrávený úd.“¹¹⁰ Menachem Mendel Schneerson už ale nedokázal odpovědět na otázku, kde je původ „infekce končetiny“ a co bylo těmi strašnými hříchy, že muselo být amputována otrávená končetina v podobě více než 6 milionů lidí, včetně malých dětí. „Podle Rebeho nebylo utrpení tak strašné, jak si někdo může myslet.“¹¹¹ Utrpení obětí pak vidí jako přechodné a zřejmě i nepodstatné, neboť podle něj nemají muka fyzického těla takovou hodnotu jakou má věčný život duše. Dále na ty, kteří zahynuli během holocaustu, nahlíží jako na posvěcení Božího jména (kiduš ha-šem) a jejich oběť vidí jako velké privilegium. Ale proč zahynuli i Židé, kteří pečlivě dodržovali všechny micvot a snažili se je co

¹⁰⁹ BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu. Str. 206

¹¹⁰ BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu. Str. 207

¹¹¹ tamtéž

nejvíce dodržovat i během věznění? Menachem Mendel Schneerson na to odpovídá tak, že za to můžou neortodoxní Židé, kteří nedodržením micvot způsobili smrt svých ortodoxních bratří. Nedodržením micvot, například nepoužíváním tefilin, si šlověk hromadí dluhy pro další život a naopak jejich pečlivým dodržováním Boha těší. *„Schneersonova slova jsou důležitá ne pouze kvůli ústřednímu postavení, jež hnutí Chabad ve fundamentalistickém světě (i v židovské a izraelské politice) zaujímá, ale rovněž proto, že Rebe vyslovil nebo silně naznačil něco, co se ostatní charedi vůdčí duchovní možná báli říci: totiž že holocaust byl dílem spravedlivého Boha, že jej způsobily židovské hříchy a že Hitler byl metla boží, jeho prodloužená ruka nebo ještě jinak řečeno, jeho posel. Přijetí takové ideologie by znamenalo, že celé historické bádání o holocaustu a pokusy vysvětlit, co se stalo, jsou zbytečné.“*¹¹² Možná, jak je uvedeno výše, je moje snaha o pochopení holocaustu zbytečná, neboť je to mimo spektrum mého vnímání a možná se nedokážu vžít do kůže devótního ortodoxního Žida, ale názory Menachema Mendela Schneersona mi přijdou šokující. Šokující, hrozné a nepochopitelné. Jak někdo může nahlížet na miliony nevinných lidí, starců i dětiček, jako na něco, co nebylo až tak hrozného? Jak může někdo utrpení milionů lidí v plynových komorách a v koncentračních táborech přirovnat k operaci nutné pro ozdravení? Pro mě, ač v Boha věřím, je tento náhled zcela nepochopitelný a šokující a zcela obrátil můj náhled na osobu Menachema Mendela Schneersona.

2. 5 Chabad v České republice

V letošním roce Chabad slaví osmnáctileté výročí svého založení zde v České republice. Pražský Chabad byl sice založen až v roce 1996, ale již od začátku 70. let sem z Londýna dojížděl rabi Glück a pomáhal zde vytvořit zázemí pro vznik pražského Chabadu. *„Aktivity Chabadu se v Praze odvíjejí od roku 1975, kdy se v Čechách začali pravidelně objevovat zástupci tohoto*

---

¹¹² tamtéž. Str. 213

*hnutí z Londýna a New Yorku. Jejich návštěvy znamenaly psychickou i materiální podporu židovských obcí za železnou oponou.*¹¹³ Podle slov rabiho Manise Barashe byl rabi Glück civilní profesí podnikatel a v Praze pomáhal lidem v židovské komunitě a pořádal přednášky nebo na svátky připravoval macesy. Rabi Glück byl prvním rabínem Chabadu před tím, než sem přišel rabín Barash se svojí manželkou Dinou a byl aktivní i v jiných městech tehdejšího Československa. Ačkoliv rabi Glück již zemřel, tak jeho syn stále jezdí do pražského Chabadu na návštěvy. Významným mezníkem v existenci pražského Chabadu je rok 1980, kdy byla vydána Tanja neboli Likutej amarim. Velice jsem se podívovala, že během vlády komunistů bylo toto vydání legálním. *„V roce 1980 byla vytištěna Tanja, to bylo něco velmi speciálního v těch časech, že v Praze v Československu vůbec povolili vytisknout knihu o chasidismu v hebrejštině, ale rabimu Glückovi se podařilo dosáhnout, aby zde Tanja byla vytištěna. Na tisk vydáno speciální povolení, byla vytištěná legálně.*¹¹⁴ V roce 1996 se pak do České republiky natrvalo přestěhoval i rabín Manis Barash se svojí manželkou Dinou a byli velice šťastni, když se jim zde podařilo založit Chabad centrum. Nyní, v ulici U milosrdných, jsou krásné prostory zahrnující masovou restauraci Shelanu a synagogu Ahavat Josef, ale v začátcích to zřejmě tak jednoduché nebylo. První Chabad centrum bylo v malém apartmánu poblíž stanice metra Staroměstská a teprve později se přesunulo do známé Pařížské ulice. *„Začali jsme ve velmi malém apartmánu, poblíž metra, poblíž zastávky Staroměstská, a pomalu jsme si získávali přátele, poznávali nové lidi, okruh lidí kolem nás rostl. Otevřeli jsme první Chabad centrum v Pařížské ulici a minulé léto jsme se přestěhovali sem.*¹¹⁵ Podle slov rabína Manise barashe se také plánuje otevření Chabad centra v Brně.

---

¹¹³ http://www.chabadprague.cz/templates/articlecco_cdo/aid/1088953/jewish/Nco_o_ns.htm , citováno dne 13.4.2014

¹¹⁴ rozhovor s rabínem Manisem Barashem dne 21. 2. 2014, Praha

¹¹⁵ tamtéž

2. 5. 1 Maharalův institut

Jak jsem již zmínila v předchozích podkapitolách, tak učení Chabadu má základy v učení Baal Šem Tova, v Tanje a Luriánské kabale. Je zde ještě další ze základních kamenů učení Chabadu a sice Jehuda Liva ben Becalel, neboli rabbi Lów, a jeho učení. A proto v roce 2008, přesně 18. září, byl v Kozí ulici 8 otevřen Maharalův institut. Stalo se tak na 399. výročí úmrtí (jarcajt) Maharala. Slavnostního otevření se zúčastnil i vrchní aškenázský rabín Izraele Jona Mecger, velvyslanec Izraele v České republice jeho excelence pan Jaakov Levy nebo, jak se mi podařilo zjistit, i bývalý ředitel TV Nova Vladimír Železný. Rabín Menachem Druckmann k příležitosti otevření Maharalova institutu řekl: *„V ústní tradici, v Talmudu, je přikázáno, že na tom místě, kde zemřel velký učenec nebo rabín, se má založit ješiva, škola vyššího židovského náboženského vzdělání. Tohle město, Praha, se dotkne srdce každého Žida na světě, protože právě tady je pohřben Jehuda Liva ben Becalel. Mnoho generací čekalo po staletí na to, aby se to uskutečnilo, postavit ješivu na tomto místě, poblíž hrobu rabiho Lóva.“*¹¹⁶ Jde o první ješivu v České republice po více než 60 letech. Maharal psal a učil tak, aby jeho učení porozuměli všichni Židé bez rozdílu. Napsal mnoho knih, například knihu ke každému židovskému svátku a v jeho díle můžeme najít každou oblast judaismu od kabaly až po halachu. O zachování jeho spisů se zasloužil Kli Jakar (Šlomo Efraim Lončic), který je na Starém židovské hřbitově pohřben nedaleko Maharala. V České republice vydalo knižně některé jeho spisy nakladatelství P3K. Česky vydané Maharalovy spisy jsou Ner Micva (svíčka pikázání) o svátku Chanuka, Derech chajim (cesta života) je vlastně komentářem k Mišně. Dále je to výběr ze spisu o etice Netivot olam, o kterém pojednávají knihy Stezka Tóry a Stezka návratu. Další publikací o tomto významném židovském mysliteli je kniha cesta života, která je vlastně katalogem ke stejnojmenné výstavě, jež byla pořádána k příležitosti čtyřstého výročí Maharalova úmrtí. *„Cílem Maharalova institutu je učit*

---

¹¹⁶ HOVORKA, Jaroslav, Cesty víry- Maharalův institut, tv dokument ČT 2009,

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/209562215500006-maharaluv-institut/>,
citováno dne 14.4.2014

*obvyklým stylem učení Maharala, tak jak učil rabi Lów.*¹¹⁷ V Maharalově institutu je v ročním studijním programu 7 až 10 mladých Židů, jejichž den plný studia kabaly, Talmudu a halachy začíná ráno ve čtvrt na osm a končí večer v půl desáté. Studenty jezdí pravidelně navštěvovat rabíni a jiní učenci, aby je mohli vést, učit a rozšířit jim obzory. Je však nutno podotknout, že tito mladíci nejsou ve studiu náboženství žádní nováčci, ale věnují se studiu na náboženských školách již od dětství. Roční studium na Maharalově institutu je zakončeno náročnými zkouškami, po nichž se z mladých mužů stanou rabíni. A první absolventi, kteří zde dokončili studium, promovali přesně na čtyřsetleté výročí úmrtí Maharala. K tomu, co v životě plánují absolventi Maharalova institutu po ukončení studia, se vyjádřil čerstvě promovaný rabín z Vídně Josef Gruzman: *„My věříme, že jako rabíni musíme jít jako pár, s manželkou, a jenom tak můžeme vést obec a ukázat lidem v obci, jak se mají chovat. Takže plánuji, že se ožením a poté uvidím, jaká obec pro mě požádá. A to plánuji všichni moji přátelé.*“¹¹⁸ Mimo rabínský studijní program nabízí Maharalův institut také lekce pro veřejnost, pro muže i ženy, které probíhají jednou týdně pod vedením rabína Manise Barashe. Je také v plánu náboženský studijní program pro mladé ženy a dívky: *„Brzy budeme mít stejný program také pro dívky a mladé ženy, které sem budou moci přijít a studovat spisy a učení Maharala, židovské právo a Maharala samotného.*“¹¹⁹ řekl rabín Manis Barash. Podle slov rabína Manise Barashe byl velký zájem velkým překvapením avšak vysvětluje to tím, že Češi, a vlastně i lidé na celém světě, jsou žízniví po spiritualitě a hledají smysl života, protože nejsou spokojeni jen s materiální složkou života. Podle něj lze toto všechno najít v Maharalově učení i spisech. Z tohoto důvodu v Maharalově institutu organizují již zmíněné lekce pro veřejnost a během svátků mají pro veřejnost i speciální program. Rabín Manis Barash také řekl: *„Naší ideou je dostat*

---

¹¹⁷ rozhovor s rabínem Manisem Barashem dne 21. 2. 2014, Praha

¹¹⁸ First Ever Graduating Class of the Maharal Institute- Part 3
<https://youtube.com/watch?v=qpydPn7SjYI> , citováno dne 13.4.2014

¹¹⁹ rozhovor s rabínem Manisem Barashem dne 21. 2. 2014, Praha

*Maharalovo učení do širšího povědomí. A musím říct, že Maharal rabi Lów se stává více a více populárním. Lidé ho čtou a citují. Díky Bohu.*¹²⁰

2. 5. 2 Shelanu- košer restaurace Chabadu

Tak, jako má každá správná židovská kuchyně dvě ledničky a dvě různé sady nádobí a kuchyňských pomůcek, tak i Chabad má dvě košer restaurace. Mléčnou a masovou, neboť podle pravidel kašrutu se nesmí míchat mléčné (milchik) a masové (flajšik). To je zakotveno v Tóře, Starém zákonu: *„Nejlepší prvotiny ze své země přines do domu Hospodina, svého Boha. Nevař kůzle v mléce jeho matky.*“¹²¹ V Břehové ulici 8 je mléčná restaurace Chabadu a v ulici U milosrdných 6, kde sídlí i pražské Chabad centrum, je restaurace masová. Obě dvě restaurace se jmenují Shelanu, což je hebrejské slovo nesoucí význam „u nás“. V mléčné restauraci Shelanu, která je prý jedinou košer mléčnou restaurací v Praze, nabízí mimo jiné výbornou pizzu. Co se týče mléčných výrobků, nesmí se konzumovat mléko zakázaných zvířat. Masová restaurace Shelanu naopak láká na maso, ryby, saláty, polévky a výborný hommos. Z ryb se smí jíst jen ty, které mají ploutve a šupiny: *„Ze všech vodních živočichů smíte jíst tyto: Smíte jíst všechno, co má ploutve a šupiny. Cokoliv nemá ploutve a šupiny, to jíst nesmíte- bude to pro vás nečisté.*“¹²² Ze zvířat se smí jíst jen přežvýkaví sudokopytníci a zapovězení jsou i ti, kteří jen přežvykují nebo jsou jen sudokopytníci. *„Restaurace zajišťují košer stravu pro místní židovské obyvatele a také pro turisty, kteří se v Praze chtějí najíst v košer restauraci. Také šabatová večeře o pátečním večeru si získala mezinárodní věhlas pro unikátní zážitek, který poskytuje.*“¹²³

---

¹²⁰ HOVORKA, Jaroslav, Cesty víry- Maharalův institut, tv dokument ČT 2009, <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/209562215500006-maharaluv-institut/>, citováno dne 14.4.2014

¹²¹ Bible 21. století, Exodus 23:1. Str. 89

¹²² tamtéž, Deteronomium 13:9. Str. 216

¹²³ z emailu pana rabína Manise Barashe ze dne 28.4.2014

2. 5. 3 Veřejné aktivity Chabadu

Mezi nejznámější veřejné aktivity pražského Chabadu patří bezesporu rozsvěcení obrovské chanukové menory, chanukíje, na Palachově náměstí v Praze. Tato událost je zajímavá i tím, že rozsvěcení chanukíje jsou obvykle přítomni vrcholní představitelé české politiky nebo primátoři hlavního města Prahy. Na četných fotografiích, jež zachycují slavnostní rozsvěcení chanukíje, můžeme poznat například bývalého primátora Prahy, docenta Bohuslava Svobodu nebo primátora současného, doktora Tomáše Hudečka. Zřejmě nejznámějším účastníkem této slavnostní události je bývalý předseda české vlády, inženýr Jan Fischer. *„Jan Fischer přišel mnohokrát do Chabadu, ale není zde žádné členství. On nebyl první osobou, která s námi rozsvěcela chanukíju. Před ním přišel také jednou pan Topolánek a taky pan Špidla přišel a přišli i ostatní hodnostáři, což pro nás byla čest.“*¹²⁴ Jan Fischer rozsvěcoval chanukíji v prosinci roku 2009 a spolu s ním i velvyslanec státu Izrael v České republice, jeho excelence pan Yaakov Levy. Při příležitosti rozsvěcení chanukíje měl krásný a působivý projev na téma svátku Chanuka a jeho poselství pro dnešní lidi: *„Co se mi vybaví, když se řekne Chanuka? Svátek světla, světlo, které zahání tmu. To je odvěký a všem srozumitelný náboženský symbol. V každém člověku je přece jiskra Božího světla. Lidé potřebují ke svému životu světlo, a to jak k vnitřnímu, duchovnímu, tak k životu veřejnému, světskému. Po celou dobu své existence lidstvo bojuje s tmou. Boží světlo zahání temnotu z našich duší a srdcí, světlo poznání a porozumění vítězí nad tmářstvím, předsudky či nesnášenlivostí. (...) Světlo nerozděluje, světlo spojuje. A to je to, co bych si chtěl vzít z poselství Chanuky. (...) Nesme tedy každý z nás své osobní světlo. Nesme ho hrdě a radostně. Nesme ho vysoko, aby svítilo všem kolem. A po cestě vítějme a zdravmě všechna ostatní lidská světla, která zahánějí tmu. Vždyť i ten*

---

¹²⁴ rozhovor s rabínem Manisem Barashem dne 21. 2. 2014, Praha

*pozdrav máme společný, ačkoliv Češi už ho v každodenní řeči neužívají. Tak tedy Šalom, mír s Vámi.*¹²⁵

Pražský Chabad má i skromnější verzi micva kampaní ve formě malého stánku v ulici U starého hřbitova. Stánek je vyzdoben cedulemi s nápisy Chabad house a Do a mitzvah today, v překladu vykonej dnes náboženské příkázání. Členové Chabadu zde učí muže vázat tefilin či rozdávají palmové ratolesti. Mezi další veřejné aktivity pražského Chabadu patří také navštěvování starších lidí, především židovského původu, v domovech důchodců.

*„Během roku máme mnoho událostí, primárně kolem židovských svátků. Každý z programů je koncipován tak, aby přinesl radost ze svátku co nejvíce lidem a také aby zaujal i nové lidi. Tyto události zahrnují velký pesachový seder, kterého se účastní kolem 400 lidí, piknik na Lag ba-Omer, rozsvěcení obrovské chanukije nebo purimovou párty.*¹²⁶

Z nedávných dnů byl Chabad vidět v ulicích v souvislosti s vynášením nové Tóry do synagogy v Chabad centru. Synagoga se jmenuje Ahavat Josef a podle Chabadu je to nejprátelejší synagoga v Praze. Dne 2. dubna letošního roku obdržel pražský Chabad novou Tóru, která byla slavnostně nesena pražskými ulicemi tak, jak se podle tradic sluší a patří, tedy v plášťíku (v jidiš Tora mantl¹²⁷) a pod chupou neboli baldachýnem. V synagoze Ahavat Josef pak muži radostně tančili a ženy přihlížely ze zadní části, která je určena právě pro ně. *„Oslavy nové Tóry se zúčastnili také americký velvyslanec Norman L. Eisen, velvyslanec Izraele v Praze Garry Koren a hlavní rabín Chabad Praha Manis Barasch. Také oni se podíleli na dopisování posledních slov do nové Tóry.*¹²⁸ Podle fotografií na blogu paní Lenky Hoffmannové lze

---

¹²⁵ z projevu Ing. Jana Fischera, <http://zidovskelisty.blog.cz/0912/nesme-kazdy-z-nas-sve-osobni-svetlo-nesme-ho-hrde-a-radostne>, citováno dne 15.3.2014

¹²⁶ z emailu pana rabína Manise Barashe ze dne 28.4.2014

¹²⁷ SLÁDEK, Pavel, Malá encyklopedie rabínského judaismu. Str. 235

¹²⁸ <http://hoffmannova.blog.idnes.cz/c/403804/Oslava-nove-Tory.html>, citováno dne 25.4.2014

poznat, že přítomen byl i Tomáš Jelínek. *„Celý text tvořený více než 400.000 písmeny začal rabín psát v Jeruzalémě a dokončil ho v Praze. Práce mu trvala dva roky.“*¹²⁹ Taková byla slova rabína Manise Barashe, který rovněž řekl, že Tóra byla věnována Ašerem Milsteinem ze Spojených států, který do Prahy jezdí již po dlouhé roky. Tóru prý pražskému Chabadu věnoval proto, že si oblíbil pražské židovské památky a její komunitu a tuto novou Tóru se rozhodl věnovat památce svého dědečka, který byl rabínem v New Yorku. Obřad vnášení nové Tóry do synagogy se nazývá hachnasat sefer Torah, což můžeme do češtiny přeložit jako uvádění svitku či knihy Tóry. Tento obřad, jak vidno na nedávném vnášení nové Tóry do synagogy pražského Chabadu, je obvykle doprovázen všeobecným veselím a radostí mužů, kteří tancují, zpívají a pijí. Psaní nového svitku Tóry je potřebné dodržet mnoho rituálních předpisů. Písař (sofer) musí psát na *„pergamen z kůže zvířat, jež jsou v Tóře označena jako čistá. Svitok je psán specialistou známým jako sofer (doslova písař). Jedná se o muže zbožného a vzdělaného, který před každým psaním musí navštívit mikve (rituální lázeň). Před svojí prací musí také prohlásit, že jeho práce plní posvátný úděl. Prohlášení je doplněno o recitaci Šma.“*¹³⁰ Neboť je celý text na svitku Tóry opravdu dlouhý, tak se jednotlivé pergameny, kterých může být až 40, sešívají k sobě šlachami z rituálně čistého zvířete. Sofrim, písaři, si většinou připravují vlastní černý inkoust, který musí být velmi odolný, aby na pergamenu dobře držel a nedocházelo tak ke stírání textu. *„Stejně jako pergamen, tak i inkoust podléhá celé řadě technických a rituálních nařízení, kterým musí odpovídat. Má být smolně černý a především musí být trvanlivý, aby se dal nanést v poměrně silné vrstvě, která bez praskání a drolení odolá neustálému svinování. Většina písařů si připravuje vlastní inkoust podle pečlivě střeženého receptu. K psaní se dodnes používá husí nebo krocení brk.“*¹³¹ Pro psaní svitku Tóry se používá *„hranatý druh*

---

¹²⁹ Pražští chasidé dotali nový svitek Tóry, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/bulletin/denni-souhr-zprav-2014-04-02>, citováno dne 25.4.2014

¹³⁰ NOSEK, Bedřich, DAMOHORSKÁ, Pavla, Židovské tradice a zvyky. Str. 157

¹³¹ VRIES, Simon Philip de, Židovské obřady a symboly. Str. 20

hebrejského písma, tzv. ktav ašuri.¹³² Svitek Tóry je pak namotaný na dřevěné tyčky, které se nazývají ecej chajim neboli stromy života.

2. 5. 4 Mateřská školka Gan Chabad

Chtěla bych se také zmínit o mateřské školce pražského Chabadu, která se jmenuje Gan Chabad (zahradka Chabadu). Děti jsou samozřejmě vedeny k židovským tradicím a náboženství. Během purimu měly děti karneval, při kterém si oblékly tradiční masky. Děti se také učí, jak správně udělat těsto na chalu nebo také navštěvují starší lidi v domově důchodců. Další náplň dne v mateřské školce pražského Chabadu se patrně neliší od denního programu našich státních mateřských školek. *„Chabad vede dětský klub od roku 1997. V současné době navštěvuje naší mateřskou školku asi 20 dětí. Máme také nedělní školu pro děti školního věku, kde je učíme hravou formou o judaismu. Nedělní školu navštěvuje týdně 15 dětí.”*¹³³

2. 5. 5 Spor mezi Chabadem a pražskou židovskou obcí

Tuto podkapitolu jsem si záměrně nechala až na konec své diplomové práce, neboť je to událost z mého pohledu velmi nešťastná. Bohužel musím konstatovat, že když jsem poprvé hledala na internetu informace o pražském Chabadu, vyskočily na mě hrůzně vypadající titulky, z nichž všechny odkazovaly na články pojednávající o hromadné rvačce ve Staronové synagoze. Touto rvačkou, která se udála 9. dubna 2005, vyvrcholily vleklé spory v pražské židovské obci.

Odvolání rabína Karola Efraima Sidona z funkce vrchního pražského rabína předcházela v dubnu roku 2004 předvolební kampaň v pražské židovské obci, kdy se její členové a vedení rozdělili na dvě frakce- na ortodoxní křídlo stojící za rabínem Sidonem a na křídlo liberálů, které reprezentoval Tomáš Jelínek, Arnošt Lustig či Benjamin Kuras a cembalistka Zuzana Růžičková. K situaci kolem tehdejší volební kampaně se vyjádřil rabín

---

¹³² NOSEK, Bedřich, DAMOHORSKÁ, Pavla, Židovské tradice a zvyky. Str. 158

¹³³ z emailu pana rabína Manise Barashe ze dne 28.4.2014

Karol Efraim Sidon takto: „*Značne neštandardná kampaň. Prišlo čosi, na čo jsme nebyli pripravení.*’, uvádza Karol Sidon. *Čo má na mysli? Predovšetkým to, že doposiaľ bolo zvykom, že v predvolebnej kampani každý vystupuje sám za seba a prezentuje vlastné myšlienky. Tu sa ale časť ľudí okolo súčasného predsedu Židovskej obce spojilo do akejsi frakcie a konala a vystupovala pred voličmi spoločne. Ortodoxné krídlo to vníma ako nefér hru, porušenie nepísaných pravidiel. Zoskupeniu sa totiž podarilo získať veľkú moc. Nemali sme mlčať. Nemali sme si to všetko len tak nechať,*’ mieni Karol Sidon.”¹³⁴

28. června 2004 byl rabín Karol Efraim Sidon odvolán z funkce vrchního pražského rabína. Za tímto krokem Tomáše Jelínka, tehdejšího předsedy pražské židovské obce, byly údajné nesrovnalosti v hospodaření rabína Sidona. Tomáš Jelínek se tehdy odmítl pro Český rozhlas blížeji vyjádřit a odpověděl takto: *„My jsme se zavázali, že nebudeme tuto záležitost řešit veřejně. A ona je to skutečně je pouze vnitřní záležitost židovské obce, která si vždycky rozhodovala o tom, kdo bude působit v jejích službách jako vrchní pražský rabín, popřípadě pražský rabín.*”¹³⁵ Tomáš Jelínek se vyjádřil i pro slovensko- židovské noviny Delet: *„Ide o neporiadky v správe a majetkových záležitostiach obce. Neboľo by dobré vynášať tieto veci na verejnosť.*”¹³⁶ Ve svém článku Milena Štráfeldová rovněž uvádí, že na stranu, dnes již bývalého předsedy pražské židovské obce, Tomáše Jelínka se připojil, mimo jiné, i slavný spisovatel Arnošt Lustig nebo spisovatel Benjamin Kuras. Na stranu rabína Sidona se postavil Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea. Údajné nesrovnalosti v hospodaření s majetkem se měly týkat chybějících Tór, což bylo rabínu Sidonovi vyčítáno. Ten se k tomu však vyjádřil tak, že nešlo o zmizení Tór, ale pouze o administrativní chybu: *„Lenže skutočne išlo*

---

¹³⁴ SZATMARY, Michael, PETRÁŠOVÁ, Lenka, Situácia v pražskej obci židovskej, 17.8.2004, <http://www.delet.sk/spravy-a-politika/svet/situacia-v-prazskej-obci-zidovskej> , citováno dne 20.4.2014

¹³⁵ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena, Pražskou židovskou obec rozdělil spor o rabína Karola Sidona <http://www.radio.cz/cz/rubrika/ocem/prazskou-zidovskou-obec-rozdelil-spor-o-rabina-karola-sidona> , citováno dne 19.4.2014

¹³⁶ SZATMARY, Michael, PETRÁŠOVÁ, Lenka, Situácia v pražskej obci židovskej, 17.8.2004, <http://www.delet.sk/spravy-a-politika/svet/situacia-v-prazskej-obci-zidovskej> , citováno dne 20.4.2014

len o administratívne chyby- zlé zaúčtovanie Tór a nie, že by zmizli. To vôbec nie- našli sa, lenže inde, než mali byť.”¹³⁷ Navíc rabín Sidon prišiel i o vedení Staronové synagogy v Praze a na jeho miesto byl dosazen právě rabín Manis Barash, který v Praze vede Chabad centrum. Dalším postiženým v tomto vnitřním sporu pražské židovské obce je Lauderova židovská škola, která poskytuje výuku dětem od mateřské školky až po gymnázium. Instituce utrpěla zejména častým střídáním vedení a i dnes, 20. dubna 2014, lze na internetových stránkách Lauderovy školy lze vidět vypsání výběrové řízení na ředitele. Rabín Karol Efraim Sidon se ke škole vyjádřil takto: „Židovská škola podle mého názoru je ten, kdo to schytl nejvíc a kde ta náprava bude velmi těžká. A doufám, že toho roku využije obec k tomu, aby napravila chyby, které udělala. Alespoň tak, že napřesrok už to zase bude škola, kterou jsme měli rádi.”¹³⁸ Rabín Sidon se však proti svému odvolání z funkce vrchního pražského rabína odvolal k rabínskému soudu v Izraeli, který pověřil vedením Staronové synagogy rabína Menachema Kalchheima a rabína Sidona potvrdil ve funkci vrchního zemského rabína a zároveň mu udělil titul prezident rabínů v České republice. Rabínský soud byl vedený Zalmanem Nechemjou Goldbergem.¹³⁹ Rabínskému soudu přisedal rabín Noah Landsberg. „Súd tiež jasne povedal, že Karol Sidon sa ničím neprevinil, takže námietky voči jeho práci sú neopodstatnené. Podľa súdu má však ostať funkcia vrchného pražského rabína neobsadená. Jeho kompetencie sa rozdelia medzi troch rabínov: reprezentačnú funkciu bude plniť Karol Sidon a so správou obce mu budú pomáhať mladší rabíni Manis Baraš a Menachem Kalchheim. O dva roky má byť zvolený nový pražský vrchný rabín. Súdne rozhodnutie je tak typickou

---

¹³⁷ SZATMARY, Michael, PETRÁŠOVÁ, Lenka, Situácia v pražskej obci židovskej, 17.8.2004, <http://www.delet.sk/spravy-a-politika/svet/situacia-v-prazskej-obci-zidovskej> , citováno dne 20.4.2014

¹³⁸ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena, Pražskou židovskou obec rozdělil spor o rabína Karola Sidona <http://www.radio.cz/cz/rubrika/ocem/prazskou-zidovskou-obec-rozdelil-spor-o-rabina-karola-sidona> , citováno dne 20.4.2014

¹³⁹ Informace o jméne čerpána z <http://www.novinky.cz/domaci/54595-staronovou-synagogu-znovu-povede-rabin-sidon.html> , citováno dne 20.4.2014

*ukážkou, ako sa dá dať za pravdu všetkým a zariadiť situáciu tak, aby všetci boli aspoň čiastočne uspokojení.*¹⁴⁰

Objevily se také spekulace, že za vnitroobecními spory by mohl být i boj o peníze či Židovské muzeum. *„Ve hře je ale i značný majetek. Pražským Židům se podařilo zrestituovat a nákladně opravit řadu budov. Karol Sidon se sice odmítl vyjádřit k hodnotě tohoto majetku, v rozhovoru pro lidové noviny však uvedl: ‚Pražská židovská obec je po dvanácti letech včelí práce materiálně zajištěná, finančně samostatná a z tohoto důvodu je zajímavá jak pro místní dravce, tak pro zahraniční sektu.‘*¹⁴¹ Židovské muzeum je totiž nejnavštěvovanějším muzeem v České republice a pražské židovské obci odvádí více než 35 milionů korun ročně. Spekulace o tom, zda Chabad neusiluje o sbírky Židovského muzea, popřel jeho ředitel Leo Pavlát: *„Před odstátněním Státního židovského muzea ještě na sklonku komunistického režimu došlo k pokusu jedné organizace o převzetí muzea nebo jeho podstatné části. Od té doby je na místě určitá ostražitost. Ale muzeum řídí správní rada a v té je zastoupena pražská židovská obec, Federace židovských obcí a stát. A ti rozhodují o osudu muzea a já opravdu nemám sebemenší indicie či náznak, že by Chabad mohl nějakým způsobem vůči muzeu vlastnický vystupovat. To opravdu zatím ne.*¹⁴² V článku na serveru novinky.cz se k situaci vyjádřil i tehdejší tajemník Federace židovských obcí Tomáš Kraus, který pražskou komunitu považuje za zdravou, živou a plnou různých lidí i názorů, což podle něj dokázalo právě odvolání rabína Sidona. *„Z převzetí moci lubavičskými chasidy strach nemá. ‚Chabad není členem FŽO, a navíc u nás je trochu jiná situace než v Rusku. Nebál bych se*

---

¹⁴⁰ SZATMARY, Michael, PETRÁŠOVÁ, Lenka, Situácia v pražskej obci židovskej, 17.8.2004, <http://www.delet.sk/spravy-a-politika/svet/situacia-v-prazskej-obci-zidovskej> , citováno dne 20.4.2014

¹⁴¹ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena, Pražskou židovskou obec rozdělil spor o rabína Karola Sidona <http://www.radio.cz/cz/rubrika/ocem/prazskou-zidovskou-obec-rozdelil-spor-o-rabina-karola-sidona> , citováno dne 20.4.2014

¹⁴² ŠTRÁFELDOVÁ, Milena, Pražskou židovskou obec rozdělil spor o rabína Karola Sidona <http://www.radio.cz/cz/rubrika/ocem/prazskou-zidovskou-obec-rozdelil-spor-o-rabina-karola-sidona> , citováno dne 20.4.2014

toho.'¹⁴³ Pro plné porozumění citaci jen dodám, že výše v článku, z něhož citát pochází, se píše o úspěšném přetahování veřících Židů k Chabadu.

A nyní jsme se již dostali k jádru tohoto sporu, k oné nešťastné události z 9. dubna 2005. Na podzim roku 2004 byl Tomáš Jelínek odvolán z funkce předsedy pražské židovské obce a na jeho místo byl zvolen František Bányai. Místopředseda pražské židovské obce, Jakub Roth, se vyjádřil takto: *„Rabín Sidon nikdy technicky nepřestal být rabínem Staronové synagogy. Arbitráž v Izraeli se zabývala několika problémy, a ti lidé, kteří se tam tradičně scházeli, se s ohledem na nepříjemnou situaci uchýlili do Vysoké synagogy. Rabín Sidon ale dál zůstal autoritou ve Staronové synagoze, a pondělní jednání zastupitelstva PŽO to jen potvrdilo.“*¹⁴⁴ Na první stání u rabínského soudu v Izraeli se rabín Sidon totiž pro zdravotní indispozici a hospitalizaci nemohl dostavit a přítomni tak byli jen Tomáš Jelínek a rabín Manis Barash, přičemž již zmíněný soudce Zalman Nechemja Goldberg rozhodl, že zatím se k žádným závěrům přistupovat nebude, pouze až za současné přítomnosti rabína Sidona. Jak jsem již uvedla, druhé stání u rabínského soudu rozhodlo tak, že rabín Karol Efraim Sidon bude prezidentem rabínů a vrchním zemským rabínem a bude plnit reprezentační funkci, přičemž se správou obce mu budou pomáhat rabíni Menachem Kalchheim a Manis Barash. Právě Menachem Kalchheim byl rabínským soudem dosazen do funkce dočasného rabína Staronové synagogy. V tomto dočasném řešení však viděl problém Tomáš Kraus, tehdejší předseda Federace židovských obcí: *„Bylo to prezentováno jako dočasné řešení, které má trvat dva roky. Myslím ale, že jakmile si lidé kolem Barashe zvyknou na prostředí synagogy, budou z něj jen velmi těžko odcházet. Řekl bych, že ji pak budou považovat za svou.“*¹⁴⁵ Tomáš Jelínek také řekl, že rabín Sidon měl před rabínským soudem slíbit soudci

---

¹⁴³ <http://www.novinky.cz/domaci/36860-jsou-za-bitvou-o-prazskeho-rabina-obrovske-penize.html> ,
citováno dne 20.4.2014

¹⁴⁴ <http://www.novinky.cz/domaci/54595-staronovou-synagogu-znovu-povede-rabin-sidon.html> ,
citováno dne 20.4.2014

¹⁴⁵ <http://www.novinky.cz/domaci/36860-jsou-za-bitvou-o-prazskeho-rabina-obrovske-penize.html> ,
citováno dne 20.4.2014

Goldbergovi, že bude vést Vysokou synagogu. Vyjádřil se také k momentu, kdy vedení Staronové synagogy převzal rabín Manis Barash: „*Rabín Goldberg rozhodl, že Staronovou synagogu nejprve povede rabín Kalchheim a před měsícem a půl usoudil, že už je čas, aby ji vedl rabín Barash. Onu sobotu došlo k tomu, že lidé kolem Sidona se vrátili do Staronové synagogy a šli tak do plánované konfrontace.*”¹⁴⁶ „*Martin Hrehorčák, jeden ze Sidonových stoupenců, který byl přímým aktérem i v oné rvačce, tvrdí, že loňská arbitráž v Izraeli nemá do dění v Praze co mluvit. ‚Rabínský soud nemá v Praze žádné pravomoci, takže jeho verdikt je zcela irelevantní,‘ řekl Právu. Rabín Michael Jerochim a jeho dcera Tfila figurovali ve střetu rovněž, patří k Chabadu a tvrdí: ‚je naprosto nemyslitelné, aby pravověrný Žid ignoroval rozhodnutí rabínského soudu.‘*”¹⁴⁷

V sobotu 9. dubna 2005 celý spor vyvrcholil hromadnou bitkou ve Staronové synagoze. „*‚Rabín slavné Staronové synagogy, Manis Barash, právě vedl šabatovou Bohoslužbu, když místní gabaj (pozn.autorky- také šamaš, pokladník či správce synagogy) nabídl aliju (pozn.autorky- výzva členu židovské obce před předčítáním Tóry) Karolu Sidonovi, vrchnímu rabínovi české Federace židovských obcí. Podle přihlížejících nebyl Barash potěšen a toto svoje pohoršení dal najevo. Poukázal na to, že by to měl být on, kdo bude předčítat z Tóry a nikoliv Sidon, který byl minulé léto sesazen z postu vrchního pražského rabína,‘ řekl gabaj Jakub Svab.*”¹⁴⁸ Podle článku Národní tiskové agentury obec vyzvala Barashe, aby respektoval její přání, že není rabínem Staronové synagogy. Rabín Sidon se s přibližně 30 věřícími přesunul z Vysoké synagogy do synagogy Staronové. Pro Jewish Telegraphic agency se vyjádřil průvodce Rafael Ohana, který obvykle navštěvuje Barashovy Bohoslužby: „*Vypadalo to*

---

¹⁴⁶ <http://www.novinky.cz/domaci/54595-staronovou-synagogu-znovu-povede-rabin-sidon.html> , citováno dne 20.4.2014

¹⁴⁷ <http://www.novinky.cz/domaci/54595-staronovou-synagogu-znovu-povede-rabin-sidon.html> , citováno dne 20.4.2014

¹⁴⁸ volně přeloženo z <http://www.jta.org/2005/04/15/archive/around-the-jewish-world-festering-rivalry-in-prague-bursts-into-open-with-violence-on-shabbat> , citováno dne 20.4.2014

*jako pokus o převzetí synagogy zpět. Bylo to jako kdyby dovnitř napochodovala armáda.*¹⁴⁹ Podle svědků byl však právě Ohana nejaktivnějším rváčem. Poté se však situace začala vyhrocovat, neboť rabín Manis Barash nechtěl dovolit rabínovi Karolovi Efraimovi Sidonovi mít aliju. Rabín Sidon v reakci na to ustoupil a vyzval své věřící, aby se přesunuli zpět do Vysoké synagogy. Většina z nich podle svědků, svěřivších se Jewish Telegraphic Agency, odešla. Krátce poté však v předsíni Staronové synagogy vypukly násilnosti, ve kterých se střetlo asi 20 lidí. Někteří byli vážně zraněni, mezi nimi i zeť vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona, jemuž byl v nemocnici Na Františku diagnostikován otřes mozku. Tento úraz mu měly způsobit údery do hlavy a vláčení po zemi. Dalším třaskavým momentem byl konflikt mezi již zmíněnými Tfilou Jeruchamovou a Martinem Hrehorčákem a přítelkyní doktora Hrehorčáka, paní Zuzanou Pultrovou. Zuzana Pultrová údajně nechtěla do Staronové synagogy vpustit manželku rabína Barashe Dinu a požádala ostrahu, aby zamezila jejímu přístupu. Rebecin Diny Barashové se pak měla zastat právě Tfila Jeruchamová. Následně mělo dojít ke slovní konfrontaci mezi Tfilou Jeruchamovou a Zuzanou Pultrovou a dle dostupných článků, které o události informovaly, padala opravdu ostrá slova a, eufemisticky řečeno, nepěkné nadávky. Díky těmto nadávkám, snad ze strany slečny Tfily, se měl Martin Hrehorčák zastat své přítelkyně Zuzany Pultrové a uštvědit Tfile Jeruchamové několik políčků. Dle jeho slov tak v praxi aplikoval doporučení psychiatrů pro zklidnění hysterických osob. Články na novinkách.cz, ale i článek Jewish telegraphic Agency, jsou plné vzájemného obviňování a házení špíny jeden na druhého, proto jsem se rozhodla pouze k vlastní interpretaci článků a ze stejného důvodu jsem užívala slova „snad“ a „údajně“. Ač jsou články stále dostupné na internetu a každý má možnost si je přečíst, nechtěla bych jejich další interpretací nikoho urazit či jinak dehonestovat. Tímto bych si dovolila ukončit stručný popis nešťastné rvačky ve Staronové synagoze. Doufám, že

---

¹⁴⁹ volně přeloženo z <http://www.jta.org/2005/04/15/archive/around-the-jewish-world-festering-rivalry-in-prague-bursts-into-open-with-violence-on-shabbat> , citováno dne 20.4.2014

se již nikdy žádný podobný konflikt nestane a případné spory se budou řešit v míru, rozumu a s chladnou hlavou.

Jak je patrné z množství článků, není zcela jasné, kdo přesně rvačku vyvolal a čím. Je to opravdu nešťastná událost, která vrhla negativní světlo jak na Chabad, tak i na pražskou židovskou obec, což ostatně ve svém interním dopise uvedla i pražská židovská obec. Díky Bohu je to již chyba minulosti, ze které si snad všichni zainteresovaní vezmou ponaučení. Nyní bych si na závěr dovolila odcitovat názory rabína Manise Barashe a vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona, se kterými jsem se v rámci mé diplomové práce setkala a promluvila s nimi. Chtěla bych předeslat, že ani rabína Manise Barashe, ani vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona jsem se neptala, co přesně se stalo v ten osudný den a co přesně tomu předcházelo. Z textu výše a z citovaných článků je patrné, že dobrý přehled si lze udělat za pomoci tuzemských i zahraničních periodik, především těch internetově dostupných.

Nejdříve jsem panu rabínovi Sidonovi řekla o mé návštěvě v pražském Chabadu a poté jsem mu sdělila, že rabín Barash tuto událost považuje za nešťastnou událost a že myšlenky na tuto událost neokupují jeho čas ani myšlenky a je si jist, že tomu tak není ani u něj. *„To je pro mě dobrá zpráva, myslel jsem si, že je to jinak.“*¹⁵⁰ Poté jsem se pana rabína Sidona zeptala na to, zda se s rabínem Barashem zdraví, když se například potkají na ulici. Řekla jsem mu také, že na tutéž otázku odpověděl rabín Barash tak, že se pozdraví, ale nic víc. *„On mě nejdříve nezdravil. I pro mě už to skončilo a neudržíme už mezi sebou žádné styky. Myslím si, že je to zdravý chladný mír a z mé strany není zájem ho oteplovat. Navzájem si nelezeme do zelí a konflikty už jsou za námi. A jsem rád, že on to vidí také tak.“*¹⁵¹ Pan rabín Sidon se zmínil také o rabínském soudu a podotknul, že myšlenka o tom, aby o konfliktu v Praze rozhodoval rabínský soud v Izraeli, vůbec nevzešla z jeho

---

¹⁵⁰ z rozhovoru s vrchním zemským a pražským rabínem Karolem Efraimem Sidonem dne 3.4.2014 v Praze

¹⁵¹ tamtéž

hlavy a svou účast u rabínského soudu podmínil tím, že všechny strany sporu, to jest Tomáš Jelínek, rabín Manis Barash a pan rabín Sidon, dodrží rozhodnutí a o tomto byl ujištěn. Další podmínka byla ta, že s rozhodnutím rabínského soudu bude souhlasit i pražský Bejt Din, který se dle slov pana rabína Sidona „v této věci diplomaticky nevyjádřil tak ani onak.”¹⁵² Toho času nově zvolená reprezentace židovské obce v Praze, jejímž předsedou byl zvolen pan František Bányai, samozřejmě s verdiktem soudu nesouhlasila, což patrně pan Jelínek tušil. „Pan Jelínek totiž věděl od počátku, že tehdejší reprezentace nebude se závěry, týkající se mých kompetencí, souhlasit, což se také stalo a na základě toho dodnes pokládám rozhodnutí arbitráže pro sebe za nezávazné, protože jedna ze stran sporu nedodržela své závazky.”¹⁵³ Soud totiž omezoval pravomoce pana rabína Sidona a rovněž slíbil funkci rabína Staronové synagogy nejprve rabínu Menachemu Kalchheimovi a posléze rabínu Barashovi. Staronová synagoga je však v majetku pražské židovské obce a proto, dle názoru tehdy zvolené reprezentace židovské obce Praha, žádný jiný orgán nemá právo zasahovat do chodu Staronové synagogy či do kompetencí židovské obce v Praze. Pan vrchní zemský a pražský rabín Karol Efraim Sidon se vyjádřil rovněž k obviněním, jenž na něj byla vržena v tisku a internetových člancích: „Nepřesností, které má na svědomí tisk, z něhož jste čerpala, je víc, týká se to výtek na mou osobu stran majetku obce. Nejdříve jsem byl totiž obviňován, že jsem zcizil dvoumetrový chanukový svícen, který obec nikdy neměla.”¹⁵⁴

Když jsem navštívila pana rabína Manise Barashe, nejprve jsme si povídali o počátcích Chabadu v Praze, o Maharalovi, Šneuru Zalmanovi z Ljady, o učení a filosofii Chabadu a jeho veřejných aktivitách v Praze. Pak jsem se rabína Barashe zeptala, zda by byl tak hodný a pověděl mi něco ke konfliktu ve Staronové synagoze: „Zaprvé je to historie, dnes už to nehraje více žádnou roli ani to nezabírá žádný můj čas a jsem si jist, že ani rabín

---

¹⁵² z emailu pana vrchního zemského a pražského rabína, Karola Efraima Sidona ze dne 23.4.2014

¹⁵³ z emailu pana vrchního zemského a pražského rabína, Karola Efraima Sidona ze dne 23.4.2014

¹⁵⁴ tamtéž

*Sidon tomu již nevěnuje čas. Je to minulost a možná trochu nešťastná historie.*¹⁵⁵ Podle rabína Barashe se nelze hádat tak, jako se hádají například sousedi přes plot zahrady, ale je zde židovský způsob vycházející z Tóry a tím je řešení konfliktů či sporů před rabínským soudem. Stání u rabínského soudu spočívá v hádání se či diskutování před soudcem, který vyslechne argumenty obou stran a na základě toho se rozhodne. Obě strany sporu by pak měly rozhodnutí soudce respektovat a aplikovat jej v praxi. Podle rabína Manise Barashe nejsou důležité detaily sporu, ale to, že on, Tomáš Jelínek a vrchní zemský a pražský rabín Karol Efraim Sidon, spolu letěli k rabínskému soudu v Izraeli. *„Písemně jsme souhlasili s tím, že se budeme hádat před soudcem a jakkoliv se ten soudce rozhodne, to budeme respektovat, ať se nám to líbí nebo ne. Tak jsme písemně souhlasili. Podepsali jsme smlouvu v češtině a v hebrejštině, podepsali jsme dokument a šli jsme k soudci. Slíbili jsme, že se budeme hádat jen před ním a jeho rozhodnutí přijmeme s plnou úctou. Vložili jsme mnoho času i energie do řešení našeho případu, já jsem se dohadoval o mojí pozici a rabín Sidon se dohadoval o jeho pozici a soudce vynesl verdikt a naneštěstí tento verdikt nebyl následován. Verdikt byl detailní, část verdiktu měla co do činění se staronovou synagogou a soudce určil mě za rabína staronové synagogy, ale rabínu Sidonovi se ten verdikt nelíbil a nectil ho a nenásledoval jej.*¹⁵⁶ Dle svých slov raději rabín Manis Barash ustoupil a zanechal spor stranou, avšak zastává názor, že nevypadá příliš pěkně, když se dva rabíni na nečem dohodnou před soudem a pak to není respektováno. *„Chabad ustoupil z konfliktu a pokračuje ve svém růstu a úspěchu. Chabad také jednoznačně vede v dosahu na lidi a v šíření judaismu v České republice.*¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ z rozhovoru s rabínem Manisem Barashem dne 21.2.2014

¹⁵⁶ z rozhovoru s rabínem Manisem Barashem dne 21.2.2014

¹⁵⁷ z emailu pana rabína Manise Barashe ze dne 28.4.2014

2. 6 Stopy chasidů v Čechách

Poslední kapitolu jsem se rozhodla věnovat nejvýznamnějšímu a jedinému chasidskému rabínovi, který působil na území českých zemí. Byl jím rabi Šmuel Šmelke ben Cvi Hirsch ha-Levi Horowitz. Ač má moje diplomová práce název Hnutí Chabad v Praze po roce 1989, rozhodla jsem se napsat i o tomto významném rabínovi hned z několika důvodů. Otec rabína Šmelkeho byl totiž žákem Baal Šem Tova, zakladatele chasidismu a Šmelke se svým bratrem Pinkasem byli žáky Dov Bera z Mezriče, který byl znám také pod jmény velký magid nebo magid z Mezriče a byl nástucem Baal Šem Tova. *„Rodina Horoviců (psáno též Horowitz, Horovitz, Hurwitz, Hurwicz), která patřila v první polovině století k nejbohatším a nejvlivnějším rodinám pražského židovského města, odvozuje podle tradice své jméno od českého města Hořovice. Odtud se prý do Prahy přestěhoval zakladatel rodu Ješaja ben Moše ha-Levi Horovitz.”*¹⁵⁸ Šmelke se narodil v polském městečku Czortkow v roce 1726 a jeho bratr Pinkas se narodil tamtéž v roce 1730.¹⁵⁹ Šmelke i jeho bratr Pinkas byli rabíni a říkalo se jim svatí bratři. Pinkas se nakonec stal rabínem ve Frankfurtu, ale nebýt rozhodnutí či výzvy magida z Mezriče, mohlo tomu být přesně naopak. Jiří Mordechaj Langer ve své knize Devět bran uvádí krásnou legendu o tom, kterak se bratři nemohli dohodnout na tom, který z nich půjde do Frankfurtu a který do Mikulova. Šmelke přál mladšímu bratrovi rabínský post ve větším městě, zatímco Pinkas přál Šmelkemu post rabína ve Frankfurtu, neboť jeho starší bratr byl podle něj významnější. Jejich dohady ukončil až Dov Ber, magid z Mezriče: *„Dlouho se oba bratři přeli, kdo půjde kam. Neboť každý si cenil druha víc než sebe. Nakonec se dohodli, že budou putovat ke svému učiteli, svatému rebe reb Bérovi do Mezriče, a podle jeho rozhodnutí že se zařídí. Vždyť tak jako tak chtěli k němu jít, aby jej požádali i vyložení jistého nesrozumitelného místa v tajemné knize Zohar. Když do Mezriče přišli, vznikl mezi nimi před samým prahem světcova domu nový svár. „Vstup nejdříve ty, poněvadž jsi*

---

¹⁵⁸ PĚKNÝ, Tomáš, Historie Židů v Čechách a na Moravě. Str. 64

¹⁵⁹ místo a datum čerpány z PĚKNÝ, Tomáš, Historie Židů v Čechách a na Moravě. Str. 467

významnější než já,' říkal Šmelke Pinchesovi. ‚Ne!' ohrazoval se Pinches. ‚Ty vstoupíš první. Ty jsi významnější!' Jak se tak před domem prou, vystrčí najednou svatý rebe reb Bér oknem hlavu a volá: ‚První ať vstoupí ten, jenž bude rabínem v Nyklšporku. Ten je tím význačnějším.' I pospíšil Šmelke a vstoupil jako první. Nepokládal se za lepšího, ale chtěl, aby se bratr stal rabínem ve větší obci, ve Frankfortě."¹⁶⁰ A tak se stal Šmuel Šmelke ben Cvi Hirsch ha-Levi Horowitz vrchním moravským rabínem a rabínem Mikulova. V Mikulově však neměl, alespoň zpočátku, lehký život, neboť se zdál moravským Židům příliš zbožný. „Mikulovští už přičichli k západnickému osvícení a s mystickým nadšením chasidského rabína z východu se neuměli spřátelit. Dobrý poměr kalila zejména jedna podivnůstka rebe reb Šmelkova. Na rozdíl od ostatních rabínů nechtěl totiž mluvit ani jidiš, natož německy. Mluvil zpravidla jen čistou hebrejštinou a mikulovští vzdělanci řeči proroků tehdy už skoro nerozuměli."¹⁶¹ O době, kdy Šmelke nastoupil do úřadu mikulovského rabína, sepsal legendu Martin Buber ve své knize Chasidská vyprávění: „Když byl rabi Šmelke povolán do Mikulova na Moravě, bylo tam zvykem, aby každý nový rav zanesl do kroniky obce nějaké nařízení, které se pak mělo nadále dodržovat. Šmelke byl vyzván, aby tak také učinil, avšak on to den ze dne odkládal. Zatím si ale prohlížel lidi ve dvě obci a zápis oddaloval, prohlížel si je stále pronikavěji a zápis odsunoval- až mu dali najevo, že by už neměl déle otálet. Šel tedy a zapsal do kroniky desatero přikázání."¹⁶² Říká se, že Bůh byl jeho příchodem do Mikulova tak potěšen, že spustil déšť a zavlažil tak suchem sužovanou půdu. Podle rabína Manise Barashe byl Mikulov v době Šmelkeho důležitým centrem pro judaismus Tóru a Šmelke byl jednou z prvních vůdčích osobností chasidismu. Rabín Manis Barash také v dokumentárním cyklu Cesty víry o potomcích rabiho Šmelkeho řekl, že spory mezi mikulovskými a Šmelkem přijel utišit i slavný Elimelech

---

¹⁶⁰ LANGER, Jiří, Devět bran: chasidů tajemství. Str. 172-173

¹⁶¹ tamtéž. Str. 175

¹⁶² BUBER, Martin, chasidská vyprávění. Str. 210

z Lizeňsku: „*aby zde podpořil reba Šmelkeho a aby uklidnil jeho odpůrce.*”¹⁶³ V Mikulově se proti Šmelkemu po jeho zvolení do funkce moravského zemského rabína v roce 1774 dokonce zvedla vlna odporu, která byla způsobena domněnkami jeho nepřátel o Šmelkeho nezpůsobivosti, neznalosti moravských poměrů a nespokojenosti s tím, že mluvil hebrejsky. Tento spor musela rozsoudit sama Marie Terezie. O cestě Šmelkeho a jeho žáka do Vídně vypráví legendu rabín Zusha Horowitz: „*Vypráví se, že v císařském zámku se kuly zlé pikle proti Židům. tehdy se vydal rabi Šmelke se svým žákem Mošem lébem sasovským do Vídně, aby hanebné plány zmařil. Po Dunaji však pluly ledy a hladina řeky byla plná ker. Muži nastoupili do úzkého člunu, který tak tak unesl dva pasažéry. Postavili se do něj a rabi Šmelke zanotoval píseň, kterou Židé zpívali u rudého moře. Lod'ka pomalu, ale jistě proplouvala mezi kusy ledu. Na vídeňském břehu se seběhli lidé, pozorovali to divadlo s otevřenými ústy a brzy se zpráva o obou zázračných plavcích dostala až ke dvoru. Ještě téhož dne přijala rabiho Šmelka sama císařovna a popřála mu.*”¹⁶⁴ Marie Terezie Šmelkemu povolila používat jiný, než úřední jazyk a dokonce mu dala povolení k soukromé modlitebně v jeho domě. Reb Šmelke byl také velice laskavým člověkem a rád pomáhal lidem. Dokonce pomoc bližním upřednostňoval před svými potřebami. Říká se, že dokud Šmelke nepomohl potřebným, nebyl ani schopen se modlit. Moc se mi líbí chasidská legenda o jeho dobrosrdečnosti, opět z Chasidských vyprávění Martina Bubera: „*Jednomu chudákovi, který přišel ke dveřím rabi Šmelkeho, když rabi neměl žádné peníze, dal Šmelke svůj prsten. Za chvíli se to dozvěděla jeho žena a zasypala ho výčitkami, že takový drahý šperk s tak velkým a vzácným kamenem předhodil nějakému žebrákovi. Rabi Šmelke si toho chudáka zavolal nazpátek a řekl mu: Právě jsem zjistil, že ten prsten, co jsem ti dal, má velikou cenu- dej si pozor, abys ho neprodal příliš lacino.*”¹⁶⁵

---

¹⁶³ HOVORKA, Jaroslav, Cesty víry- potomci rabi Šmelkeho, tv dokument ČT 2009, <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/209562215500005-potomci-rabi-smelkeho/> , citováno dne 28.4.2014

¹⁶⁴ tamtéž

¹⁶⁵ BUBER, Martin, Chasidská vyprávění. Str. 216

Když Šmelke umíral, utěšoval své nejbližší, aby se jeho smrti nebáli, protože jeho duše je duší proroka Samuela. Podle tradice totiž tušil svou smrt a v den skonu řekl: *„Vězte, že dnešní den je dnem mé smrti a že ve mě přebývá duše proroka Samuela. Navenek se projevuje třemi znaky: jemnuji se Samuel, pocházím z rodu Levitů a jako on jsem žil dvaapadesát let. Prorokovo jméno se však vyslovovalo Samuel a moje Šmelke. A tak jsem zůstal Šmelkem.”*¹⁶⁶ Šmuel Šmelke ben Cvi Hirsch ha-Levi Horowitz je pohřben na mikulovském židovském hřbitově a k jeho hrobu se konají poutě, zejména v den jeho narození či jarcajtu. Jeho náhrobní kámen, maceva, je stále plný kamínků, svíček a papírků s přáníčky. Dílo reba Šmelkeho není příliš objemné, neboť, stejně jako ostatní chasidé, dával přednost zbožnosti, kabale, svým bližním a náboženské výuce. *„Oba jeho spisy Nazir ha-Šem a Divrej Šemuel obsahují chiduše k Šulchan Aruch a kabalistická homiletika k některým oddílům Tóry.”*¹⁶⁷ Mikulovské ghetto bylo do poloviny 19. století druhým největším v českých zemích, největší bylo pražské židovské město. Až do roku 1851 v Mikulově sídlil moravský zemský rabinát a fungovala tu významná ješiva.

Stopy chasidismu se podařily do Prahy zanést Jiřímu Mordechaji Langerovi, který je autorem úžasné knížky Devět bran. Vyrůstal v židovské rodině z Prahy, ale vydal se do ukrajinského Belzu za Jisacharem Dov Rokeachem. *„Langer sám prožil v chasidské ješivě téměř pět roků mezi lety 1913 a 1918. Přibližně ve stejné době studoval mezi chasidy také další pražan, Langerův vrstevník, pozdější přední český judaista Otto Muneles.”*¹⁶⁸ O tom, jak poznamenal život v haličském štetlu Jiřího Mordechaje Langer, napsal v předmluvě Devíti bran jeho bratr František: *„Otec mi oznamoval skoro zděšeně, že se Jiří vrátil. Zděšení jsem pochopil, když jsem bratra uviděl. Stál proti mně v odřeném svrchníku střiženém jako kaftan, sahajícím od brady až k podlaze a na hlavě měl okrouhlý široký*

---

¹⁶⁶ NEZHODOVÁ, Soňa, Židovský Mikulov. Str. 166

¹⁶⁷ PĚKNÝ, Tomáš, Historie Židů v Čechách a na Moravě. Str. 467

¹⁶⁸ tamtéž. Str. 232

klobouk z černého plyše, vražený hluboko do týlu. Stál shrbeně, celé tváře i bradu měl zarostlé, nazrzlý vousem a před ušima mu visely až na ramena do vývrtky nakroucené vlasy a pejzy. Co zbývalo z obličeje byla bílá, nezdravá pleť a oči, chvíli unavené, chvíli horečnaté. Bratr neujel z Belzu domů, do civilizace, bratr si přivezl Belz s sebou...¹⁶⁹

---

¹⁶⁹ LANGER, Jiří, Devět bran: chasidů tajemství. Str. 14

3. ZÁVĚR

Tuto diplomovou práci jsem psala s cílem seznámit v kostce potencionálního čtenáře, který je obeznámen s judaismem jen v základech, s podstatou chasidismu a a také, abych mu hlouběji přiblížila jedno z největších náboženských hnutí dnešního judaismu. Snažila jsem se shromáždit co nejvíce relevantní literatury a dalších sekundárních zdrojů, jakými jsou například oficiální stránky hnutí Chabad či články tuzemských i zahraničních periodik a v neposlední řadě i videa či dokumenty dostupné na youtube.com.

Dalším zdrojem cenných informací a zároveň i velkým zážitkem pro mě byla setkání s panem rabínem Manisem Barashem, který je zakladatelem pražského Chabadu. Přes počáteční neshody v komunikaci jsme se nakonec vzájemně domluvili a já jsem se 21. února 2014 vypravila do pražského Chabadu, kde jsem byla přijata panem rabínem Barashem a jeho milou manželkou, paní Dinou Barash. Toto studijní setkání obohatilo nejen mne, ale i mého báječného tatínka a také pana rabína Barashe. Po studijní části rozhovoru jsem si panem Barashem povídala o židovství a ostatních věcech, až došla řeč na mého tatínka, který je kameníkem a já jsem panu Barashovi sdělila, že se podílel i na kamenických pracech v plzeňské synagoze. A jak to dopadlo? Můj tatínek a jeho firma Kamenoprůmysl s. r. o. bude pravděpodobně v pražském Chabad centru v ulici U milosrdných zhotovovat repliku Zdi nářků. Jak mi pan rabín Barash řekl při mé druhé návštěvě třetího dubna, všechno je od Boha- Bůh nějak zařídil, abych psala diplomovou práci o Chabadu a setkala se s tak s panem rabínem Barashem, který zase uvažoval o kopii Zdi nářků a tato jeho úvaha se skrze mne a mého tatínka zrealizovala. Pan rabín Barash mi v závěru psaní diplomové práce odpověděl na několik doplňujících otázek, které jsem měla k mateřské školce Gan Chabad či k restauracím Shelanu.

Nesmím opomenout ani setkání s vrchním zemským a pražským rabínem, panem Karolem Efraimem Sidonem, které pro mě bylo obohacující ve všech směrech. Měla jsem s sebou u pana rabína Sidona i svého syna

Kryštůfka a byla jsem doslova dojata výjevem, kdy můj syn seděl u stolku a pan rabín se nad ním skláněl, kreslil mu koníčka a za okny byla vidět Maiselova ulice a Steronová synagoga. To byl kouzelný výjev, jako z pohádky, a doteď mě trošku mrzí, že jsem je společně nevyfotila. Náš rozhovor začal u chasidismu a Chabadu a skončil u odstranění nosních mandlí. Snad to ode mě nebude příliš smělé, ale pan rabín Sidon na mě působil jako báječný dědeček, kterého by si každý přál mít. Pan rabín Sidon mi velmi pomohl a musím také ocenit bezvadnou komunikaci mezi námi.

Ač je ona již zmiňovaná nešťastná událost, bohužel, spjata s pražským Chabadem (ale i s pražskou židovskou obcí), nedělalo mi pražádnou radost o ní psát. Jak k panu rabínovi Manisovi Barashovi, tak i k panu vrchnímu zemskému a pražskému rabínovi Karolovi Efraimovi Sidonovi cítím velký respekt a ani jednoho z nich bych se ani v nejmenším nechtěla nějakým necitlivým způsobem dotknout. V tomto případě jsem vycházela z internetově dostupných článků tuzemských periodik a z rozhovorů, které jsem vedla s pány rabíny Barashem a Sidonem.

Na závěr práce jsem se rozhodla zařadit podkapitolu o stopách chasidismu v Čechách. K tomu mě vedl fakt, že jediný chasidský rabín, který na našem území působil, Šmuel Šmelke ben Hirš ha-Levi Horowitz, byl žákem velkého magida z Mezriče. Velký magid z Mezriče byl žákem a pokračovatelem Jisraela ben Eliezera a také učitelem zakladatele Chabadu, Šneura Zalmana z Ljady.

Psaní práce mi dalo mnoho nových znalostí o počátcích chasidismu a o Chabadu, který jsem předtím znala jen povrchně a na nějž jsem narazila ve spojitosti s mým oblíbeným zpěvákem, kterým je Matisyahu. Zjistila jsem mnoho nového o kabale, o učení Maharala i o židovství; práce mě zkrátka obohatila po všech směrech. V neposlední řadě jsem také díky diplomové práci obohatila svoji knihovnu o několik nových kousků, ze kterých jsem v této práci čerpala.

Práci jsem se snažila psát opravdu svědomitě a pro potencionálního čtenáře srozumitelně. V počátcích, a vlastně i téměř po celou dobu

psaní, jsem se potýkala s návaly zoufalosti, kdy jsem si myslela, že „takovou práci já přece nikdy nedokážu napsat“. Doufám proto, že se mi podařilo napsat práci dobrou a zkrátka takovou, která má nějaké sdělení. Často jsem však zabředávala do různých pikanterií a zajímavostí, například jsem velice ráda zjišťovala, jak a kdo uprchl a za jakých podmínek, kdo komu pomohl, co kdo v předtuše řekl a podobně. Musím přiznat, že během psaní o chasidismu a počátcích Chabadu ve východní Evropě, jsem místo hledání něčeho relevantního zadávala do youtube.com hesla jako štetl, Belz, klezmer, štrejml a podobně, což vyústilo v přehrání písně Belz, mayn shtetele Belz a zřejmě v prudkou zoufalost chudáků sousedů, neboť v obzvláště slabých chvílích tak moje nadšení pro klezmer a jiné židovské písně mohlo propuknout naplno.

Na poslední řádky mé diplomové práce bych chtěla napsat své přání. Přála bych si totiž, aby práce skutečně splnila můj cíl rozšířit potencionálním čtenářům vědomosti o judaismu, chasidismu a Chabadu a také, aby si ti, kteří jsou informovanější, řekli, že má práce není zase tak špatná.

4. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAUER, Jehuda, Úvahy o holocaustu, Praha: Academia 2009

BUBER, Martin, Chasidská vyprávění, Praha: Kalich 2002

BUBER, Martin, Život Chasidů, Praha: Arbor Vitae 1994

ČEJKA, Marek; KOŘAN, Roman, Rabíni naší doby- autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti, Brno: Barrister a Principal 2010

FARBER, Seth, Between Brooklyn and Brookline: American Hasidism and the Evolution of the Bostoner Hasidic Tradition. (pdf verze dostupná na: americanjewisharchives.org/publications/journal/PDF/2000_52_01_02_farber.pdf)

HAUMANN, Heiko, Dějiny východních Židů, Olomouc: Votobia 2007

IDEL, Moše, Kabala- nové pohledy, Praha: Vyšehrad 2004

JACOBSON, Simon, Smysluplný život- rebbe Menachem Mendel Schneerson a jeho moudrost, Praha: Chabad 2009

JOHNSON, Paul, Dějiny židovského národa, Praha: Leda/Rozmluvy 2007 (II.vyd.)

KAHN, rabi Rafael Nachman, Extraordinary Chassidic Tales, volume 1, New York: Otsar sifrei Lubavitch 1997

LANGER, Jiří, Devět bran: chasidů tajemství, Praha: Sefer 1996

NEWMAN, Ja'kov; SIVAN, Gavri'el, Judaismus od A do Z, Praha: Sefer 2009

NEZHODOVÁ, Soňa, Židovský Mikulov, Brno: Matice moravská 2006

NOSEK, Bedřich, DAMOHORSKÁ, Pavla, Židovské tradice a zvyky, Praha: Karolinum 2011

PĚKNÝ, Tomáš, Historie Židů v Čechách a na Moravě, Praha: Sefer 2001

SADEK, Vladimír, Židovská mystika, Praha: Agite/Fra 2003

SCHNEIDER, Stanley, BERKE, Joseph H., Sigmund Freud and the Lubavitcher Rebbe, in *Psychoanalytic review*, February 2000, č. 87, 1 ProQuest (dostupné na

<http://search.proquest.com/docview/195066571/fulltextPDF/96BD14EAF7C04811PQ/14?accountid=14965>)

SCHOLEM, Gershom, Kabala a její symbolika, Praha:Volvox Globator 1999

SCHUBERT, Kurt, Židovské náboženství v proměnách věků, Praha: Vyšehrad 1994

SLÁDEK, Pavel, Malá encyklopedie rabínského judaismu, Praha: Libri 2008

SLÁMA, Petr, Tanu rabanan- antologie rabínské literatury, Praha: vyšehrad 2010

VRIES, Simon Philip de, Židovské obřady a symboly, Praha: Vyšehrad 2009

WEISS, Anthony, Commanded to Stay: WHY THE LUBAVITCHER JEWS STILL LIVE IN CROWN HEIGHTS, in *The Next American City*. 2003, č. 3, ProQuest (dostupné na

<http://search.proquest.com/docview/199567616/fulltextPDF/96BD14EAF7C04811PQ/8?accountid=14965>)

WIESEL, Elie, Svět Chasidů- Portréty a legendy, Praha: Sefer 1996

ZALMAN Z LJADY, Ha- rav Šneur, Likutej Amarim- Tanja, Brno: L.Marek 2006

5. INTERNETOVÉ ZDROJE

www.haaretz.com/print-edition/2.234/a-deeper-look-at-the-life-of-chabad-founding-father-1.416611

www.chabad.org

<http://www.chabadprague.cz>

<http://www.jta.org/2005/04/15/archive/around-the-jewish-world-festering-rivalry-in-prague-bursts-into-open-with-violence-on-shabbat>

<http://www.youtube.com/watch?v=mm9dISxUt5M>

<http://www.israelfilmcenter.org/israeli-film-database/films/the-chabd-rebbe-and-the-german-officer>

<http://www.nytimes.com/video/nyregion/10000000790146/are-you-jewish.html>

cityroom.blogs.nytimes.com/2011/04/27/mitzvah-tanks-roll-again/

failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/02/new-chabad-mitzvah-tank-portrays-dead-rebbe-as-king-messiah-234.html

failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/08/a-chabd-messianist-license-plate-123.html

<http://www.hebcal.com/converter/>

http://centrodeardigos.com/articulos-enciclopedicos/article_86489.html

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123417216-svetci-a-svedci/208562211000021-jisrael-ben-eliezer-zvany-baal-sem-tov/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123417216-svetci-a-svedci/209562211000005-martin-buber/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/209562215500006-maharaluv-institut/>

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/ocem/prazskou-zidovskou-obec-rozdelil-spor-o-rabina-karola-sidona>

<http://zidovskelisty.blog.cz/0912/nesme-kazdy-z-nas-sve-osobni-svetlo-nesme-ho-hrde-a-radostne>

<http://www.delet.sk/spravy-a-politika/svet/situacia-v-prazskej-obci-zidovskej>

<http://www.novinky.cz/domaci/54595-staronovou-synagogu-znovu-povede-rabin-sidon.html>

<http://www.novinky.cz/domaci/36860-jsou-za-bitvou-o-prazskeho-rabina-obrovske-penize.html>

<http://www.novinky.cz/domaci/54252-zide-v-praze-se-pobili-o-staronovou-synagogu.html>

archiv.natia.cz/archiv_2005/155_2005.htm

6. RESUMÉ

I was writing my diploma thesis with aim to inform potential reader, who is familiar with Judaism only in basic themes, about basics of Hasidism and what it is and to inform him or her more deeply about one of the largest religion movements in modern day Judaism. I was trying to collect as much of relevant sources as I could and also another secondary sources , including the official website of Chabad movement or articles in domestic and also in abroad periodicals. Last, but not least, I also used videos or documentaries available on youtube.com.

Another source of informations and also a big experience for me were meetings with rabbi Manis Barash, who found Chabad in Prague. Even there were little problems with finding a term of meeting, I finally came to Prague's Chabad on 21.st of February, where I was welcomed by rabbi Barash and his lovely wife Dina. This meeting enriched not only mine study needs, but it also enriched my marvelous daddy and rabbi Barash as well. After me and rabbi Barash finished the study part of interview, we were talking on Judaism and other things and also I talked about my daddy, who owns stonework business and I said to rabbi Barash, that my daddy was participating on stoneworks in Great synagogue of Pilsen . And what happened? My daddy and his company Kamenoprmysl s. r. o. will probably make an much more smaller version of Western wall of Jerusalem in prague's Chabad center. As rabbi Barash said to me during my 2nd visit on 3. april, everything is from God- he managed it someway that I'm writing my thesis on this topic and this launched meeting of me and rabbi Barash and my interview with rabbi Barash launched the cooperation between him and my daddy. Rabbi Barash also kindly answered me few additional questions I asked him in the very end of my thesis.

Of course I can't forget to write about the meeting and interview with the chief rabbi of the city of Prague and of the Czech Republic, Karol Efraim Sidon, which was truly enriching in all directions. While I visited rabbi Sidon, I had with me my son Kryštofek and I was deeply impressed by tableau, when my son was sitting by the desk and rabbi Sidon was bending over him and

drew a horse to my son and outside the window was Maiselova street and Old-new synagogue. That was such a lovely view, like from fairytale, and now I'm still little bit sad that I didn't took a picture of them together. Our conversation began with Hasidism and Chabad and ended with removal of adenoids. I hope this will be not presumptuous from me, but rabbi Sidon is like a wonderful grandfather, whom everyone wishes to have.

Even the unfortunate event, which I wrote about it above, is unfortunately, linked with Chabad of Prague (and so with Jewish community of Prague), I wasn't happy at all to write about it. I feel my deep respect for rabbi Manis Barash and also for chief rabbi of the city of Prague and of the Czech Republic, Karol Efraim Sidon and I really really don't want to neither one of them insult or something like that. In this case, I was using articles of domestic and abroad periodics, which are available on internet and also the interviews, I had with rabbis Barash and Sidon.

Writing this thesis enriched me with new knowledge about beginnings of Hasidism and Chabad, which I knew before only superficially and I was familiar with Chabad only by my favourite singer Matisyahu. I found out a lot of new things about Kabala, about teaching of Maharal, about Judaism. And last, but not least, I enriched my bookcase with some new pieces which I was using for this thesis.

I was trying to write this work really conscientiously and to be understandable for reader. In the beginnings, and actually during almost all time of writing, I was battling with surges of despair, when I was thinking that I can't never write a thesis like this. I hope that I succeed with writing good thesis and I hope that this thesis has a head, tail and it's meaningful. But often I was caught by myself in searching of some piquancies and curiosities, for example I was happy to search how and who escaped and survived in what conditions, who helped whom, who said what in presentiment and so on.

I have to admit, that during I was writing about Hasidism and beginnings of Chabd in Eastern Europe, instead of searching for something relevant, I was typing into youtube toolbar words like shtetl, Belz, klezmer, shtreimel and

so on and this resulted in replay of song Belz, mayn shtetele Belz and also in intense despair of our neighbors, because then my passion for klezmer and folklore jewish songs, especially in my moments of despair, could break out to the fullest.

On the last rows of my thesis I want to write my humble wishes. I really wish it and want my thesis to fulfil my aim to enrich knowledge readers about Judaism, Hasidism and Chabad and also I truly wish the people, who are more acknowledged than me, to say that this thesis wasn't so bad.

7. PŘÍLOHY

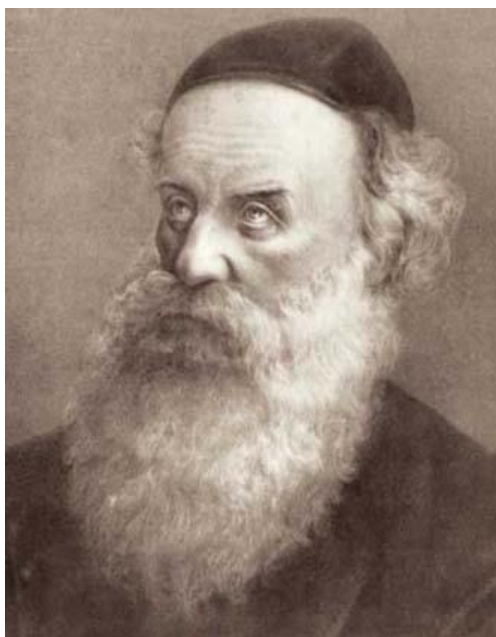
Vrchní zemský a pražský rabín Karol Efraim Sidon a autorka. Fotografie pořízena autorkou v Praze dne 3. 4. 2014

Rabín Manis Barash a autorka. Fotografie pořízena autorkou v Praze dne 3. 4. 2014

Rabín Manis Barash v synagoze Ahavat Josef. Fotografie pořizena autorkou v Praze dne 3. 4. 2014

Shneur Zalman z Ljady, zakladatel hnutí

Chabad. Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Schneur_Zalman_of_Liadi.jpg
,citováno dne 29.4.2014

Menachem Mendel

Schneersohn, třetí cadik Chabadu. Zdroj:
<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tzemachtzedek2.jpg> , citováno dne 29.4.2014

Shmuel Shneersohn, čtvrtý cadik

Chabadu. Zdroj: <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=13682720> , citováno dne 29.4.2014

Sholom Dov Ber Schneersohn, pátý

cadik Chabadu. Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Image-RebbeRashab.jpg> , citováno dne 29.4.2014

Josef Jicchak

Schneersohn, šestý cadik Chabadu a Menachem Mendel Schneersohn, sedmý cadik Chabadu. Zdroj:

http://failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2005/02/stop_blaming_t h.html , citováno dne 29.4.2014

Menachem Mendel

Shneerson, sedmý cadik Chabadu. Zdroj:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rabbi_Menachem_Mendel_Schneerson2.jpg ,

citováno dne 29.4.2014

Menachem

Mendel Schneerson na micva tanku v podobě Mesiáše. Zdroj:

http://failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/02/new-chabad-mitzvah-tank-look-portrays-dead-rebbe-as-king-messiah-234/comments/page/2/

SPZ Nissanu Pathfinder,

kde MHM odkazuje na Melech ha-Mashiach (král Mesiáš) a 770 na číslo popisné domu, kde sídlí ústředí Chabadu v Crown Heights. Zdroj:

http://failedmessiah.typepad.com/failed_messiahcom/2012/08/a-chabad-messianist-license-plate-123.html , citováno dne 29.4.2014

